atsitiktinai. Pagal antropologinius tyrimus kape 1 palaidotas 40–49 m. vyras, suardytuose kapuose 2–3 mirusiųjų lytis nenustatyta, kape 4 palaidota 30–39 m. moteris. Kapai datuoti XVII a. II puse – XIX a. pradžia. Pažymėtina, kad tik kapai 1–2 buvo greta, o likę nutolę per 5–6 m vienas nuo kito. Nors keli perkastame grunte aptikti radiniai – XVIII a. kryželis (2:4 pav.) ar apkalėlis su širdelės simboliu (2:5 pav.) – ir galėjo būti iš suardytų kapų, tačiau tai laikytina tik prielaida, nes nerasta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų. Rezultatų visuma leidžia padaryti išvadą, kad laidota labai trumpą laiką, gal net vienu metu. Visi kapai patenka į 13–14 m pločio ruožą. Kodėl laidota tokiame siaurame ruože, kada ir kodėl nustota laidoti šiose kapinėse – tiksliai nenustatyta.

Tiek perkasose 11–14, tiek Laisvės alėjoje ištirtose perkasose 15–16 fiksuotas buvusio paviršiaus niveliavimas ir kelio ar gatvės formavimas. Perkasoje 13 išskirti bent 3 tokių darbų etapai, vykdyti XIX a. Visose perkasose rasta ankstyvesnių radinių, tokių kaip XVI–XVII a. buitinės keramikos šukės ir plokštinių koklių fragmentai, taip pat 2 monetos – dvidenaris (2:6 pav.), kaldintas 1566 m. valdant Žygimantui Augustui (1544–1572), bei varinis Jono Kazimiero (1648–1668) šilingas. Tačiau aiškiai išsiskiriančio XVI–XVII a. horizonto užfiksuoti nepavyko. Iš to darytina išvada, kad tyrimų vietų aplinkoje XVI–XVII a. būta labai menko užstatymo ir ūkinė veikla beveik nevykdyta. 2019 m. tyrimai praplėtė žinias apie šios Kauno senamiesčio ir naujamiesčio dalies kultūrinį sluoksnį, lokalizuotos iki tol netirtos miestiečių kapinės.

The investigation on Laisvės Avenue and its approaches

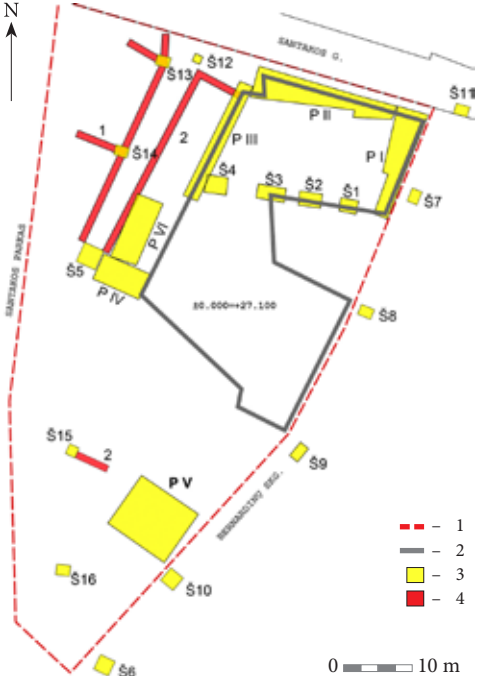
In 2019, 16 trenches and 7 test pits (a total of 288.4 m^2) were excavated and approximately 8000 m^2 surveyed on Laisvės Avenue and the adjacent streets (Fig. 1). A cemetery from the second half of the 17th – early 19th century was identified and 4 burials excavated. Some of the burials had been destroyed during construction work. Three rubbish pits filled with 16th–17th-century pot sherds, panel (*Blattkacheln*) and 'bowl-shaped' (*Schüsselkacheln*) stove tiles, roof tiles, and animal bones, were excavated. One pit contained a Sigismund II Augustus (1544–1572) denar. Isolated 16th–18th-century finds were discovered throughout the area (Fig. 2), but a clearly distinguishable 16th–18th-century horizon could not be identified. It was determined that in the vicinity of the investigated locations there would have been little development in the 16th–17th centuries and almost no economic activity occurred there. A rich cultural layer formed only from the 19th century. The location of the late 19th-century tramway line was identified.

Algirdas Žalnierius,
Dainius Balčiūnas,
Arūnas Puškorius,
Jevgenijus Laurs

Santakos gatvė 11

Kauno miesto savivaldybė ir Krepšinio federacija sklype Santakos g. 11 planuoja statyti 1846 m^2 ploto Lietuvos krepšinio namų pastatą. 2019 m. detaliųjų tyrimų tikslas buvo ištirti numatomo statyti pastato Š dalies pamatų, priešgaisrinių rezervuarų ir inžinerinių tinklų trasų vietas. Bendras atliktų detaliųjų archeologinių tyrimų ir žvalgymų plotas yra 473 m^2. Tyrinėtas sklypas Santakos g. 11 yra senamiesčio PV dalyje, 4 kvartale, kurį iš Š riboja Santakos, iš

R – Bernardinų, iš P – Prieplaukos gatvės. Į V nuo kvartalo yra tušti Neries ir Nemuno santakos plotai. Kvartalo ir sklypo V riba sutampa su Nemuno ir Neries santakos viršsalpinės terasos šlaito kraštu (1 pav.). Tyrinėta vieta yra Kauno senamiesčio PV dalyje, kurioje XV a. buvo suplanuoti 3 atskiri miesto kvartalai, čia yra XV a. II pusėje – XVI a. pradžioje pastatytas miesto jurisdikcijai nepriklausęs Bernardinų vienuolynas ir Kauno pilis. Toliau į V yra Nemuno ir Neries santakos parkas, kuriame dar XIX a. miesto planuose buvo žymima didelė sala su protaka. Dabartinis sklypų išplanavimas ir užstatymas teritorijos Š dalyje formavosi XV–XVI a., P – tik XIX a. pradžioje. Pastarajam laikotarpiui priskirtinas ir tyrinėtas sklypas, kurio susiformavimas, kaip parodė archeologiniai tyrinėjimai, yra glaudžiai susijęs su bernardinų vienuolynu.

1 pav. Tyrimų planas: 1 – sklypo riba; 2 – pastato kontūras; 3 – šurfų 6–16 ir perkasų I–VI vietos; 4 – lietaus nuotekų trasa. A. Žalnieriaus brėž.

Fig. 1. Plan of the investigation: 1 – plot boundaries; 2 – building contours; 3 – location of test pits 6–16 and trenches I–VI; 4 – the storm drain route

LDK maršalas ir Gardino seniūnas S. Sūdvajaitis 1471 m. bernardinų vienuoliams Kaune padovanojo žemės sklypą Nemuno ir Neries santakoje, kurį nuo miesto skyrė gatvelė, ėjusi nuo Kauno pilies P gynybinio griovio iki Nemuno. Jos išlikusi P dalis prie tyrinėto sklypo R ribos šiuo metu vadinama Bernardinų skersgatviu. Bernardinų vienuoliai iki 1504 m. pastatė mūrinį vienuolyną su ūkiniais pastatais ir Šv. Jurgio bažnyčią. Pagal istorinę tradiciją teigiama, kad tiek P iki pat Nemuno buvusios teritorijos dalyje, tiek pačioje Nemuno ir Neries santakoje buvo vienuolyno daržai ir sodas. XVI a. viduryje sparčiai plintant reformacijai, vienuolyne nuolat mažėjo vienuolių. Lietuvos bernardinams atsiskyrus nuo Lenkijos provincijos, iš Kauno išvyko visi lenkai. Vienuolyne 1571 m. liko tik vienas vienuolis, todėl vienuolynas nebepajėgė savo rankose išlaikyti visos teritorijos, ir dalis žemės buvo išnuomota Kauno miestiečiams. Taip vienuolyno valdų P dalyje, tarp vienuolyno bravoro ir Nemuno atsirado 16 nedidelių miestiečių sklypų su mediniais namais. 1577 m. vėl susijungus Lietuvos ir Lenkijos bernardinų provincijoms, į Kauną atvyko nauji vienuoliai. Sustiprėjęs vienuolynas siekė atgauti savo valdas. Prasidėję konfliktai tarp vienuolyno ir miesto 1580 m. buvo išspręsti karaliaus Stepono Batoro dekretu, kuriame abipusiu kompromisu nutarta pravesti dabartinę Santakos gatvę. Į Š nuo jos esančios žemės valdos buvo grąžintos vienuolynui, P teritorija iki Nemuno atiduota Kauno miestui. Tačiau ginčai dėl žemės tarp miesto ir vienuolyno tęsėsi iki 1776 m., kai bernardinai ir miesto savivaldybė

sudarė naują susitarimą ir tyrinėtas sklypas galutiniai atiteko miestui.

Papildomų duomenų kvartalo raidos istorijai suteikia XVIII a. pabaigos – XIX a. planai, kuriuose pažymėtas netvarkingas medinis užstatymas prie kvartalo R ir V ribų. Vienintelis mūrinis namas 1796 m. plane yra pažymėtas prie dabartinių Santakos ir Bernardinų gatvių kampo. Tarybiniais metais 4 kvartale veikė vaistažolių supirkimo punktas, stovėjo keli XX a. I pusės gyvenamieji namai ir ūkiniai pastatai. Šiuo metu tyrinėtame sklype pastatų nėra, didesnė dalis sklypo Š dalyje augusių želdinių buvo iškirsti 2017 m.

Archeologiniai tyrimai 4 kvartale vyko 1982, 1986, 2017, 2019 m. Pirmame etape 1982 m. buvo iškasta 20 šurfų ir ištirtas 102 m^2 plotas (*LIIR*, f. 1, b. 1067). 1986 m. tyrinėjimų metu iškasta 30 perkasų, V plotai ir ištirtas 640 m^2 plotas (*LIIR*, f. 1, b. 1455, 1456, 1457). Tyrinėtose vietose rasti nuo 1,6 iki 4,3 m storio kultūriniai sluoksniai. Ploniausi kultūriniai sluoksniai yra susiklostę kvartalo ŠR dalyje, storiausi jo P dalyje. Pirminis žemės paviršius, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, smėlis ir žvyras, tolygiai žemėja Nemuno link. Ties kvartalo V riba buvo nustatytas staigus pirminio žemės paviršiaus pažemėjimas. Galbūt čia buvo Nemuno ir Neries santakos viršsalpinės terasos šlaito kraštas. Kvartalo reljefas ypač pakito XIX–XX a. sandūroje, kai buvo tvarkoma Nemuno krantinė. Jo P dalyje žemės paviršius buvo pakeltas apie 3 m, lyginant žemės paviršių 1–1,5 m storio žemės sluoksnis buvo supiltas ir likusioje kvartalo dalyje.

Seniausių Kauno miesto pėdsakų rasta kvartalo P dalyje. Čia po 4,3 m storio kultūriniais sluoksniais rastos XV a. datuojamos medinių pastatų liekanos. 1982 ir 1986 m. tyrinėjimų metu aptiktos 8 pastatų liekanos, pagal tuo metu gautus duomenis datuotos XVI–XVII a., tačiau dėl nedidelių tyrinėjimų apimčių jų viso plano nepavyko nustatyti. 4 pastatai buvo mūriniai, du iš jų stovėjo prie kvartalo V ribos, du prie Santakos ir Vandens gatvių. Visi pastatai buvo nugriauti XVII a. II pusėje. Archeologinius radinius sudaro plokštinių ir puodyninių koklių, įvairios buitinės keramikos šukės, datuojamos XV–XIX a.

2017 m. detaliųjų tyrimų metu sklype Santakos g. 11, numatomo statyti pastato rūsio vietoje buvo iškastos 4 įvairaus dydžio perkasos ir ištirtas 297 m^2 plotas (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 291–295). Tyrinėtame plote surasti iki 2,4 m storio kultūriniai sluoksniai, susiklostę ant geologinio smėlio ir priesmėlio. Jo V dalyje surasto pastato rūsio vietoje kultūriniai sluoksniai siekė apie 5 m. Didžiąją archeologinių radinių dalį sudaro XV–XIX a. puodyninių ir plokštinių koklių bei įvairios paskirties buitinės ir statybinės keramikos šukės, XVI–XIX a. monetos ir metaliniai dirbiniai. Išskirtinis radinys – perkasos 3 V dalyje atkastos duobės užpylime surastos brūkšniuotosios keramikos indo šukės, datuojamos I tūkst. I puse. Retas radinys yra ir miniatiūrinis apeiginis kirvelis, datuojamas XII–XIII a. (?). Perkasos 2 R dalyje išliko krosnies pamato liekanos, sprendžiant pagal radinius susijusios su Bernardinų vienuolyno statyba XV a. pabaigoje – XVI a. pradžioje. Tyrinėto ploto V dalyje stovėjo netaisyklingo stačiakampio plano mūrinis 9,4–10,25 m ilgio, 6,75–6,9 m pločio vieno aukšto pastatas su rūsiu. Pastato rūsys buvo perdengtas cilindriniu skliautu. Pagal naudotas statybines medžiagas ir plytų dydžius, mūrijimo techniką ir kultūrinių sluoksnių stratigrafiją statinys datuojamas ne anksčiau kaip XVIII–XIX a.

2019 m. numatomo statyti pastato P pamato vietoje buvo ištirtas 64,5 m^2 plotas (p. 513, nr. 118). Beveik pusę tyrinėto ploto užima 1982 ir 1984 m. ištirti plotai ir XX a. duobės, užpiltos

šiukšlėmis. Tyrimų vietoje mechanizuotai nukasti iki 1 m storio XIX–XX a. sluoksniai. Nesuardytose vietose rastas iki 5 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio didžiąją dalį sudaro supiltiniai sluoksniai su negausiais XVI–XVII a. radiniais. Užfiksuoti 3 grindinių lygiai, apatiniame sluoksnių horizonte aptikta XV a. buitinės keramikos ir puodyninių koklių šukių. Prie Bernardinų gatvės rastas iki 2,1 m aukščio akmenų ir plytų mūro pamatas, kurio apatinė dalis sumūryta iš lauko riedulių ir plytų, rištų kalkių skiediniu. Viršutinė dalis sukrauta iš stambių lauko riedulių ir plytų nuolaužų. Pamato apatinė dalis datuojama XVI–XVII a.

2019 m. sklypo Š ir P dalyse viršutinė iki 1–2 m storio kultūrinių sluoksnių dalis, kurią pagal visų ankstesnių tyrimų duomenis sudaro XIX–XX a. supylimai, buvo nukasta mechanizuotai (2 pav.). Detalieji tyrimai pradėti muziejaus pastato R, Š ir V sienos pamatų vietose, kur ištirtas 190,75 m^2 plotas. Pamatų vietose iki geologinių sluoksnių iškastos 3 perkasos I–III, kurių konfigūracija priklausė nuo numatomų gręžti polių išdėstymo, ir 4 šurfai 1–4 P sienos vietoje. Sklypo P dalyje iškastos perkasos IV–VI ir šurfais ištirtas 167 m^2 plotas.

Perkasa I iškasta pastato R sienos pamatų vietoje, prie Bernardinų skersgatvio. Ji 16 m ilgio, P gale – 2 m, Š gale – 4,6 m pločio, 52,5 m^2 ploto. Dabartinio žemės paviršiaus H_{abs} 26,90–27,30 m. Perkasos vietoje yra susiklostę 2,2–2,35 m storio kultūriniai sluoksniai, kuriuos galima suskirstyti į 3 horizontus.

Pirmam sluoksnių horizontui priskirtas virš geologinių sluoksnių (H_{abs} 25,00 m), kuriuos sudaro oksiduotas priesmėlis, susiklostęs 20–55 cm storio pilkai rusvo juodžemio sluoksnis, neturintis aiškios ribos su priesmėliu ir primenantis ariamą dirvą. Daugelyje vietų jis suardytas vėlesniais laikotarpiais kasant ūkines duobes. Jame rasta labai nedaug radinių – tai lipdytų, vėliau apžiestų degtų tiek redukcinėje, tiek oksidacinėje aplinkoje puodyninių kvadratine anga koklių, virimo puodų ir žiestų, redukcinėje aplinkoje degtų indų šukių. Išskirtinos vertikaliai šlifuotos, puoštos žiedimo rievėmis ąsočio sienelių ir dugno šukės. Radiniai datuojami XV a.

2 pav. Tyrimų vieta Kauno senamiestyje. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 2. The location of the investigated site in Kaunas Old Town

Antram sluoksnių horizontui priklauso iki 15–20 cm storio susiklostę juodžemio, supilti molio, smėlio ir priesmėlio sluoksniai su ryškiais degėsių tarpsluoksniais. Jų bendras storis siekia iki 70 cm. Juose rasta redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje degtų puodyninių, kvadratine anga koklių šukių, kurių dugnas puoštas iškilia spirale. Kitos puodyninių koklių sienelių ir dugnų šukės perdegusios ir deformuotos molio masėje smėlio ir grūsto akmens priemaiša. Virimo puodų šukės degtos oksidacinėje aplinkoje, jų pakraštėliai vertikalūs, vienos šukės peteliai puošti įrėžta bangele. Redukuotų ir oksidacinėje aplinkoje degtų indų pakraštėliai vertikalūs, profiliuoti, daugelio sienelės puoštos žiedimo rievėmis ir prilipinta juostele su bangelės ornamentu. Radiniai datuojami XVI a. I puse.

Perkasos centrinėje dalyje atkastos medinio pastato pamatų liekanos, sumūrytos iš lauko riedulių ir plytų laužo (3 pav.). Išliko tik apatinė 25x35–42x50 cm dydžio lauko riedulių eilė. Baltame riebiame kalkių skiedinyje matyti tik nedideli 6–6,5 cm storio plytgaliai. Išlikusio pamato viršaus H_{abs} yra 25,58–26,01 m, apačios – 25,38–25,70 m lygyje. Pamato liekanos datuojamos XIX–XX a. riba, nes kalkių skiedinyje rastas fabrikinės gamybos formoje išpūstas vyno ar šampano butelio dugnas. Pamatas nekliudė pastato statybos darbams, tad jis paliktas savo vietoje. Istorinėje apžvalgoje paminėto Santakos–Bernardinų gatvių kampe stovėjusio mūrinio pastato liekanų nerasta.

Trečią kultūrinių sluoksnių horizontą sudaro tamsiai pilko juodžemio sluoksnis, kurio storis duobėse siekia iki 1,4 m. Jame gausu smulkių plytų nuoskalų ir kalkių skiedinio trupinių, pavienių įvairaus dydžio lauko riedulių. Horizonto sluoksnyje rasti plokštiniai kokliai puošti paukščio sparnu ir stilizuotu augaliniu ornamentu, žaliai glazūruoti. Buitinę keramiką

3 pav. Kultūriniai sluoksniai ir XIX–XX a. pamatų liekanos perkasoje I iš PV. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 3. The cultural layers and the remains of 19th–20th-century foundations in trench I, as seen from the SW

sudaro redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje degtų indų šukės. Žiestų indų pakraštėliai vertikalūs, įvairiai profiliuoti, neglazūruoti ir padengti ruda bei žalia glazūra. Horizonto paviršiuje rasti du Jono Kazimiero šilingai, Prūsijos 1810 m. šilingas, 1896 m. Nikolajaus II 10 kapeikų, 5 centų Argentinos Respublikos moneta. Kitus metalinius radinius sudaro varinių sagtelių dalys, varinė saga, švininis šratas ir plomba. Radiniai datuojami XVII a. – XX a. pradžia.

Perkasa II buvo iškasta pastato Š sienos pamatų vietoje. Ji 21 m ilgio, R gale – 2 m, V gale – 4,6 m pločio, 72,75 m^2 ploto (4 pav.). Kultūriniai sluoksniai daugelyje perkasos vietų suardyti. Išlikę kultūriniai sluoksniai yra 1,9–4,2 m storio, datuojami XV–XX a. Dabartinis žemės paviršiaus H_{abs} perkasos V gale yra 26,90 m, į R žemės paviršius kyla ir perkasos Š gale jos H_{abs} 27,40 m. Kultūriniai sluoksniai perkasos vietoje 2–3,2 m storio. Jie suardyti daugelyje vietų XIX–XX a. kasant šiukšlių duo-

4 pav. Perkasa II iš R. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 4. Trench II, as seen from the E

bes ir 1982–1984 m. archeologinių tyrinėjimų metu. Perkasoje užfiksuotus kultūrinius sluoksnius galima suskirstyti į 3 horizontus.

Pirmas sluoksnių horizontas yra virš natūralaus pirminio žemės paviršiaus, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, išlikęs nedidelėje perkasos dalyje H_{abs} 25,00 m lygyje (5 pav.), perkasos V dalyje supiltas 20–30 cm storio priesmėlio sluoksnis. Kitose vietose yra susiklostęs apie 40 cm storio pilkai rusvo juodžemio sluoksnis, neturintis aiškios ribos su geologiniais sluoksniais, primenantis ariamą dirvą. Jame rasti tik du radiniai. Tai redukcinėje aplinkoje degto indo sienelių šukė ir iš akmens masės atlietos importinės taurės sienelių ir dugno fragmentai. Taurės kojelė puošta įspaudimais, sienelės žiedimo rievėmis, padengta raudona glazūra. Radiniai datuojami XV(?) a.

Antram kultūrinių sluoksnių horizontui priklauso bendro apie 60 cm storio supilti molio, perdegusio molio, pilkos su degėsiais žemės, smėlio, priesmėlio sluoksniai. Atrodytų, kad Š sklypo dalyje XVI a. I pusėje įvyko didelis gaisras, sunaikinęs medinius pastatus. Sluoksnių horizonte rasti puodyninių koklių pakraštėlių, sienelių ir dugnų fragmentai. Kokliai žiesti, angos kvadratinės, pakraštėliai horizontalūs profiliuoti, degti redukcinėje aplinkoje, pilkos spalvos. Kokliai 11,5 cm aukš-

5 pav. Kultūriniai sluoksniai perkasoje II iš PR. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 5. The cultural layers in trench II, as seen from the SE

čio, 10x10 cm dydžio angomis, 7–9,5 cm skersmens dugnais, sienelių storis 7–9 mm, viduje yra ryškios žiedimo rievės. Koklių dugnai viduje puošti daugialape rozete, padengti žalia glazūra. Retesni radiniai – 3 cm pločio krosnies rišamojo molio fragmentas su puodyninių koklių atspaudais ir žaliai glazūruotas karnizinio koklio fragmentas, puoštas geometriniu ornamentu. Virimo molio masėje yra sijoto žvyro, puodų pakraštėliai atlenkti į išorę, briauna užapvalinta. Redukuotų puodų pakraštėliai atlenkti į išorę ir prispausti prie išorinės pusės, profiliuoti. Metalinius dirbinius sudaro rakto dalis su kilpa ir geležinė bato kulno pasagėlė – „varlytė“. Radiniai datuojami XV a. pabaiga – XVI a. pradžia.

Trečiam sluoksnių horizontui priskirtas 60–70 cm storio tamsiai pilko su smulkiomis griuvenomis juodžemio sluoksnis. Perkasos V dalyje jo storis siekia apie 2,1–2,2 m. Šiam sluoksnių horizontui priskirtinos dviejų hipokausto tipo krosnių liekanos, rastos perkasos V dalyje. Į P nuo jos atkastos neaiškios paskirties krosnies pamatai (6 pav.). Hipokausto tipo krosnis buvo pastatyta nuo antro sluoksnių horizonto paviršiaus (H_{abs} 25,85 m), iškasus apie 1,4–1,7 m gylio duobę, kurios dugnas yra H_{abs} 24,15–24,40 m lygyje. Iš hipokausto išliko R patalpos siena su skliauto liekanomis, pakuros šonai ir buvusios angos liekanos, užpildytos apdegusiais lauko rieduliais. Sugriovus krosnį, jos pakuros anga buvo užversta buvusiais virš arkų 15–18 cm skersmens lauko rieduliais ir užpilta pilko su smulkiomis griuvenomis juodžemio sluoksniu. Išvalius pakuros angą nuo suvirtusių lauko riedulių, atsidengė priekinė pakuros arka (7 pav.). Pakuros vidaus iki galo nesiryžome valyti, nes priekinės arkos plytos nuo kaitros yra sutrupėjusios ir pajudinus galėjo sugriūti. Krosnies R siena yra 55–60 cm storio, nuo perkasos Š krašto į P ji atsikiša 2,1 m, išlikusi dalis yra apie 1,3 m aukščio. Sienos viršus

6 pav. Krosnių liekanos perkasoje II iš V: 1 – ugniasienė; 2 – hipokaustas; 3 – ūkinė krosnis. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 6. The remains of the stoves in trench II, as seen from the W: 1 – a firewall; 2 – the hypocaust; 3 – the household stove

7 pav. Perkasa II, hipokausto pakuros arka. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 7. Trench II, the arch of the hypocaust firebox

8 pav. Hipokausto pakuros sienelės perkasoje II. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 8. The walls of the hypocaust firebox in trench II

9 pav. Ūkinės paskirties krosnies pamatas 3 perkasoje II. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 9. Base 3 of the household stove in trench II

yra H_{abs} 26,95 m, apačia – H_{abs} 24,65 m lygyje, sumūryta iš įvairaus dydžio lauko riedulių ir plytų. Lauko rieduliai siekia iki 41x26 cm dydžio, plytos 25–29,5x12,5–14x7–7,5 cm. Iš panašaus dydžio plytų sumūryta ir krosnies pakura. Arkos plytos sutrupėjusios ir deformuotos, jos galėjo būti 27–28x13–13,5x7–7,5 cm dydžio. Pakuros R sienelė yra 74 cm pločio, pakuros V sienelės išlikusi dalis yra 47 cm pločio (8 pav.). Krosnies V siena neišliko, bet jei pakuros vidurį laikytume centru, krosnis išorėje galėjo būti apie 3,5 m pločio, viduje – apie 2,5 m. Krosnies pakuros anga 54 cm pločio, 45 cm aukščio, kameros ilgis yra 1,3 m, ją dengė 3 arkos. Priekinė arka yra 38 cm pločio ir, matyt, sutapo su pakuros priekinės sienelės pločiu. Antroji arka priglausta prie pirmosios, jos V šonas yra apie 11 cm žemiau pirmosios arkos, 28 cm pločio. Tarp 1 ir 3 arkos yra 12 cm pločio tarpas, trečioji arka yra 28 cm pločio. Pakuros apačios H_{abs} yra 24,60 m lygyje.

Perkasoje aptikti dar vieni neaiškios paskirties krosnies pamatai (9 pav.). Išliko tik apatinė krosnies mūro eilė, pastatyta iš iki 64x40 cm dydžio lauko riedulių ir 27,8x13–13,5x7,2–7,8 cm dydžio plytų ir puspl yčių. Krosnies išorė yra 1,7x1,6 m dydžio. Tarp pamatų yra 1,1x 0,65 m dydžio patalpėlė, kurios dugno H_{abs} 24,35 m. Krosnies pamatai nevienodo storio: Š pamatas yra 22 cm, R – 30 cm, P – 70 cm, V – 22–24 cm storio. Pamatai rišti liesu molio skiediniu. Krosnies paskirtis neaiški, nes nerasta jokių gamybos atliekų, bet ji nebuvo skirta patalpų šildymui. Neaiškus ir jos ryšys su hipokausto tipo krosnimi, nors atrodytų, kad jos pamatai yra priglausti prie hipokausto R sienos. Abiejų krosnių liekanos nepateko į pamatų polių gręžinius ir buvo išsaugotos savo vietose. Hipokausto ir krosnies užpylimo apatinėje dalyje rasta puodyninių ir plokštinių koklių ir įvairios buitinės keramikos šukių. Puodyniniai kokliai žiesti, degti oksidacinėje aplinkoje, angos kvadratinės. Pakraštėliai profiliuoti į vidų, išorėje yra neryškios žiedimo rievės. Vieno puodyninio koklio aukštis 10,3 cm, angos dydis 9x9 cm, dugno skersmuo 9,2 cm. Pakraštėlis profiliuotas į vidų (10 pav.). Vieno puodyninio koklio dugnas puoštas daugialape rozete.

Išskirtinis plokštinio žaliai glazūruoto koklio fragmentas su Kauno miesto herbu (11 pav.). Tokių koklių rasta Kauno rotušės rūsiuose, ant jų yra 1643 m. data, o į tyrinėtą vietą koklio šukė pateko atsitiktinai. Kitų plokštinių koklių fragmentai puošti stilizuotu maureskos, 4 dalių įgilintu kesono ornamentu. Karnizinio koklio fragmentas žaliai glazūruotas, dekoruotas susikertančiomis linijomis į trikampius.

Virimo puodų pakraštėliai vertikalūs, aukštu kakleliu, molio masėje yra grūsto granito priemaiša, degti oksidacinėje aplinkoje, aprūkę. Oksidacinėje aplinkoje degtų indų pakraštėliai statūs, profiliuoti, viduje dengti žalsva ir žalia glazūra, išorėje aprūkę. Pavyko suklijuoti ir rekonstruoti ąsotį su geometriniu ornamentu puoštais peteliais (12 pav.). Ąsotis žiestas, degtas oksidacinėje aplinkoje, padengtas daugiaspalve glazūra, 19,2 cm aukščio, angos skersmuo 8,5 cm, didžiausias plotis 14 cm, dugno skersmuo 8 cm. Pakraštėlis profiliuotas, peteliai puošti susikertančiomis žalios spalvos juostomis, rudos spalvos horizontaliomis linijomis, ornamentas padengtas bespalve glazūra. Kitą buitinę keramiką sudaro įvairios paskirties indų šukės. Indai žiesti, degti oksidacinėje aplinkoje, glazūruoti viduje ir išorėje ruda, žalia, geltona, įvairių atspalvių glazūra. Dvi šukės, greičiausiai importinės, žiestos iš baltos molio masės, viduje padengtos šviesiai žalia ir gelsva glazūra.

Krosnių užpylimo apatiniame sluoksnyje aptikti radiniai datuoti XVII a. pradžia – XVII a. II puse. Greičiausiai krosnis buvo sugriauta 1654–1661 m. Maskvos okupacijos metu ir nebeatstatyta. Tai patvirtina ir krosnių užpylimo viršutiniame sluoksnyje rasti radiniai. Nors puodyninių ir plokštinių koklių šukės datuojamos XVII a. I puse, kartu rasta buitinė keramika datuojama XVII a. II puse – XVIII a.

Trečiam kultūrinių sluoksnių horizontui priskirta ir šiukšlių duobė D4, iškasta XIX a. nuo trečio sluoksnių horizonto paviršiaus. Jos apačia rasta 3,2 m (H_{abs} 24,05–24,10 m) gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Duobė per trumpą laikotarpį užpilta tamsiai pilkos žemės sluoksniais su gausia iki galo nesupuvusios organikos priemaiša. Užpylimo sluoksniuose rasta plokštinių koklių, įvairios buitinės keramikos šukių, metalinių dirbinių. Tiek duobės apačios, tiek viršaus užpylimo sluoksniuose rasti radiniai chronologiniu atžvilgiu nesiskiria ir datuojami XVIII–XIX a.

10 pav. Puodyninis koklis iš perkasos II. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 10. A 'pot-shaped' stove tile from trench II

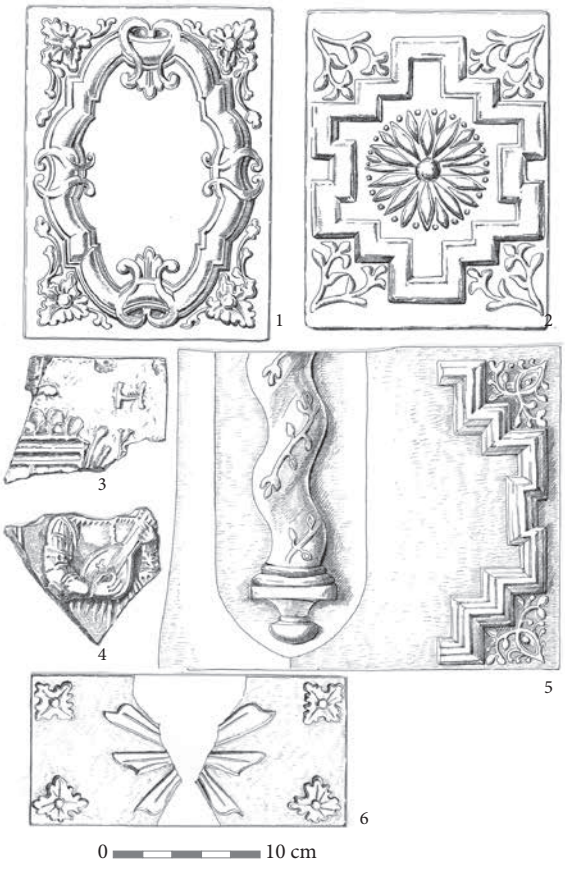

11 pav. Koklio su Kauno herbu iš perkasos II rekonstrukcija. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 11. A reconstruction of a stove tile with the Kaunas coat-of-arms from trench II

12 pav. Ąsočio iš perkasos II rekonstrukcija. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 12. Reconstruction of a pitcher from trench II

13 pav. Koklių rekonstrukcijos: 1–5 – plokštiniai kokliai; 6 – karnizinis koklis. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 13. Stove tile reconstructions: 1–5 – panel stove tiles; 6 – a cornice stove tile (Gesimskachel)

Plokštinių koklių fragmentai puošti dvigubu kryžiumi su saule centre ir stilizuotu augaliniu ornamentu kampuose, padengti žalia ir ruda glazūra (13:1, 2 pav.). Karnizinių ir frizinių koklių fragmentai žaliai ir rudai glazūruoti, puošti barokiniu rėmeliu ir stilizuotais augalų žiedais (13:6 pav.). Kokliai datuojami XVIII a. viduriu – II puse. Virimo puodų pakraštėliai atlenkti į išorę, profiliuoti, molio masėje yra stambiai grūsto granito priemaišа, šukių išorė aprūkusi, dugnai 10–12 cm skersmens. Redukcinėje aplinkoje degtų puodų ir puodynės pakraštėliai atlenkti į išorę, išstorinti arba statūs. Žiestų indų pakraštėliai statūs, išstorinti, viduje padengti bespalve ir ruda glazūra. Retesni radiniai – bokalo dugno dalis ir taurių dugnai, viduje padengti bespalve glazūra. Fajansinių lėkščių šukės puoštos įvairių spalvų engobo augaliniu ornamentu, padengtos bespalve glazūra. Išskirtinė yra lėkštės dugno šukė, puošta žmogaus veidu (14 pav.). Dubenų fragmentai glazūruoti geltona glazūra. Retesni radiniai – greičiausiai kosmetikai ar medicinai naudoto indelio dalis, padengta baltai rausva emale, ir tamsiai pilkos spalvos molinės pypkės galvutė (15 pav.). Statybinė keramika – žaliai glazūruotos kraiginės čerpės dalis.

Perkasa III buvo iškasta pastato V sienos pamatų vietoje. Ji 19 m ilgio, 2 m pločio, 38 m^2 ploto, kultūriniai sluoksniai 2–4,6 m storio (16 pav.). Perkasos P gale dabartinis žemės pavir-

14 pav. Lėkštės dugnas iš perkasos II. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 14. A plate bottom from trench II

15 pav. Molinė pypkė iš perkasos II. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 15. A clay pipe from trench II

šiaus H_{abs} 26,80 m, į Š žemės paviršius kyla ir perkasos Š gale H_{abs} 26,90 m. Kaip anomalų reiškinį reiktų pažymėti tai, kad visoje perkasoje kultūriniai sluoksniai buvo perdžiūvę ir sunkiai įkasami, nors čia neaugo nei krūmai, nei medžiai, o tyrimai perkasos vietoje buvo atliekami balandžio antroje pusėje.

Didelė dalis perkasoje buvusių viršutinių kultūrinių sluoksnių iki H_{abs} 24,20–24,30 m lygio buvo suardyti XIX–XX a. iškasus duobes šiukšlėms (17 pav.). Natūralus įžemis, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, išliko mažesnėje perkasos dalyje, jo H_{abs} 24,50–24,80 m. Tačiau natūralus geologinių sluoksnių paviršiaus lygis galėjo būti kitas, nes virš jo užfiksuoti supiltiniai maišyto priesmėlio su degėsių priemaiša sluoksniai susidarė žemės judinimo darbų metu. Todėl tikslesnių duomenų apie pirmojo kultūrinių sluoksnių horizonto lygį perkasos vietoje neturime.

Perkasoje virš pirminio žemės paviršiaus, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis (H_{abs} 24,70 m), buvo užfiksuotas iki 30 cm storio pilkai rusvo priesmėlio sluoksnis, neturintis aiškios ribos su geologiniais sluoksniais ir primenantis ariamą dirvą. Nuo šio sluoksnio paviršiaus iškasta 70 cm gylio duobė užpilta priesmėlio, degėsių, perdegusio molio sluoksniais. Duobės paviršiuje supiltame priesmėlio sluoksnyje iškasta 20 cm pločio, 15–18 cm gylio duobelė, kurioje buvo paslėptas sidabrinių pinigų lobis (18 pav.). Joje surinkta 19 sidabrinių Prahos grašių ir 52 Vytauto denarai. Monetos greičiausiai buvo sudėtos į audinio ar odos maišelį, kuris sunyko vandeniui ir deguoniui pralaidžiame priesmėlio sluoksnyje. Monetų lobį surado, monetas nufotografavo, pasvėrė ir trumpai aprašė MINK narys Jevgenijus Laurs, monetas nuvalė MINK narys juvelyras Markas Tokarevas.

Vaclovo IV (1378–1419) sidabriniai Prahos grašiai svėrė nuo 2,18 g iki 2,74 g. Tai rodo, kad

16 pav. Perkasa III iš P. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 16. Trench III, as seen from the S

17 pav. XIX–XX a. duobės perkasoje III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 17. 19th–20th-century pits in trench III

18 pav. Lobio radimo vieta perkasoje III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 18. The horde find spot in trench III

19 pav. Prahos grašiai 1240–1249 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 19. Prague groats, 1240–1249, from trench III

monetos apyvartoje išbuvo ilgą laiką (19, 20 pav.). Prahos grašis yra Čekijos moneta, kaldinta iš sidabro ir bilono 1300–1547 m. Kutna Horos (iki 1471), Joachimsthalio (1516–26), Prahos (1547) monetų kalyklose. Averse – šv. Vaclovo karūna, virš jos legenda dviejuose apskritimuose: pirmame – valdovo vardas, antrame – legenda DEI GRATIA REX BOEMIE (Dievo malone Čekijos karalius). Reverse – liūtas, einantis heraldiškai į dešinę, legenda GROSSI PRAGENSES (Prahos grašis). Monetų masė 2,66–3,70 g, praba apie 450–932. Lietuvoje 1387–1495 m. Prahos grašiai sudarė pinigų sistemos pagrindą. Manoma, kad į Prahos grašį, kurio aktyvi apyvarta Lietuvoje galėjo prasidėti po 1387 m., dešimtiniu santykiu buvo orientuotos ankstyvosios LDK monetos. Pirmą kartą LDK žemes aprašančiuose rašytiniuose šaltiniuose Prahos grašis paminėtas 1325 m. Lietuvos lobiuose apie 98 % jų sudaro Vaclovo IV ir husitų laikais nukaltos monetos. Į Lietuvos teritoriją galėjo patekti prekybos keliais per Lenkiją ir Baltarusiją. Prahos grašis iš apyvartos pradėtas išimti 1495 m., galutinai išimtas vykdant 1535–1536 m. pinigų reformą.

Kitas lobyje rastas monetas sudaro LDK sidabrinės monetos – denarai. Kai kurios monetos labai sunykusios, jų svoris svyruoja nuo 0,15 iki 0,34 g (21–25 pav.). Pagal E. Remecą – tai LDK monetos, kurios apie 1411–1430 m. kaldintos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto. Sfragistikos ir Vytauto titulatūros duomenys monetoje pavaizduotus ženklus leidžia identifikuoti taip: Vytauto ženklas – Gedimino stulpai, Trakų kunigaikštystės herbas – ietigalis, Lucko arba Voluinės herbas – kryžius. Monetų

20 pav. Prahos grašiai 1250–1258 ir prilipęs Vytauto denaras 1310 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 20. Prague groats, 1250–1258, and an adhering Vytautas denar, 1310, from trench III

21 pav. Vytauto denarai 1259–1268 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 21. Vytautas denars, 1259–1268, from trench III

vidutinė masė yra 0,25–0,3 g, jos kaldintos iš 7–8 lotų prabos sidabro. Monetų vertė galėjo prilygti 1/12 Prahos grašio. Monetoms kaldinti pirmą kartą LDK panaudota nauja technika – jų spaudai gaminti naudojant punsonus. Monetų kaldinimo vieta neabejotinai yra LDK sostinė Vilnius (Remecas E., Paskutinės Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto kaldintos monetos, *Ekonomikos istorija. Pinigų studijos*, V., 2005, t. 3, p. 61–71).

Antrajam kultūrinių sluoksnių horizontui priskirtinos 4 duobės, iškastos nuo tuo metu buvusių geologinių sluoksnių paviršiaus. Jų

22 pav. Vytauto denarai 1269–1278 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 22. Vytautas denars, 1269–1278, from trench III

23 pav. Vytauto denarai1279–1288 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 23. Vytautas denars, 1279–1288, from trench III

25 pav. Vytauto denarai 1299–1309 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 25. Vytautas denars, 1299–1309, from trench III

apačios yra H_{abs} 22,50–23,80 m lygyje. Duobės užpiltos priesmėlio su gausiais degėsių, pelenų, smulkaus žvyro ir pilko juodžemio sluoksniais. Jose rasta smulkių XV a. puodyninių koklių pakraštėlių ir sienelių šukių. Kokliai buvo su kvadratine anga, degti redukcinėje aplinkoje, pakraštėliai horizontalūs arba profiliuoti į vidų. Perkasos P dalyje buvusioje duobėje rastos puodyninių koklių pakraštėlių šukės žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, su kvadratine anga, plokštinio koklio fragmentas puoštas apvaliu įdubimu, žaliai glazūruotas. Virimo puodų pakraštėliai atlenkti į išorę ir prispausti prie

0 2 cm

24 pav. Vytauto denarai 1289–1298 iš perkasos III. J. Laurso nuotr.

Fig. 24. Vytautas denars, 1289–1298, from trench III

0 2 cm

27 pav. Kryželis ir medalikėlis iš perkasos III, reversas. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 27. A crucifix and a small medal from trench III, reverse

0 2 cm

26 pav. Kryželis ir medalikėlis iš perkasos III, aversas. A. Žalnieriaus nuotr.

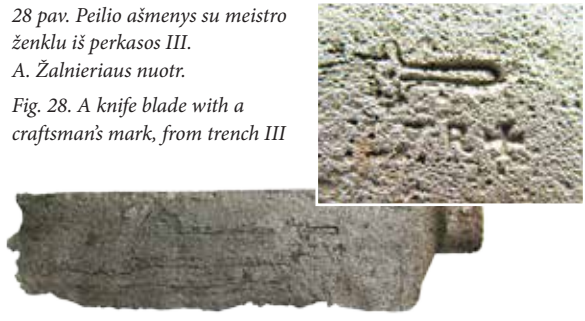
Fig. 26. A crucifix and a small medal from trench III, obverse

angos krašto, molio masė yra su stambiai grūsto granito priemaiša. Kartu rastos 2 monetos: LDK Aleksandro denaras ir greičiausiai Jono Albrechto pusgrašis (klastotė?). Kitus metalinius radinius sudaro varinio smeigtuko dalis ir varinis žiedelis. Radiniai datuojami XV a. pabaiga – XVI a.

Trečiąjį kultūrinių sluoksnių horizontą sudaro pilko su smulkiomis griuvenomis juodžemio sluoksnis, perkasos ilgyje užpiltas pilkos žemės, priesmėlio, molio, smulkių griuvenų, smėlio sluoksniais. Sluoksnyje rasti virimo puodų pakraštėliai statūs, aukštu kakleliu. Žiestų, oksidacinėje aplinkoje degtų indų ir dubenų pakraštėliai statūs arba atversti į išorę, vidus padengtas gelsva, žalsva ir bespalve glazūra. Buitinė keramika datuojama XVII–XIX a. Sluoksnyje rastos dvi sidabrinės Frydricho II 3 grašių nominalo monetos, 5 variniai 1660–1664 m. Jono Kazimiero šilingai ir Rusijos Aleksandro II 1878 m. ir Nikolajaus II 1899 m. kapeikos. Reti radiniai – varinis kryželis ir medalionai su Liudviku IX, Šventuoju ir Dievo motinos atvaizdu (26, 27 pav.). Kiti metaliniai radiniai – batų sagtys, apkalėlio dalis, puošta augaliniu ornamentu, varinės sagos su kilpele, išgaubtos ir plokščios. Viena saga puošta lietuvišku Vyčiu, kita – carinės Rusijos ereliu. Rastos dviejų peilių geležčių dalys. Vienoje

28 pav. Peilio ašmenys su meistro ženklu iš perkasos III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 28. A knife blade with a craftsman's mark, from trench III

0 3 cm

peilio geležtėje įkaltas meistro ženklas: plaktukas su kotu (?), raidė „R“ ir Maltos kryžius (28 pav.). Radiniai datuojami XVII–XX a.

Trečiam sluoksnių horizontui priskirtos ir XIX–XX a. duobės, užpiltos pilku juodžemiu su to laikotarpio šiukšlėmis, su kuriomis buvo rasta XIX–XX a. sandūros krosnių koklių, buitinės keramikos ir stiklo dirbinių šukių. Tai viena gausesnių XIX–XX a. datuojamų radinių kolekcijų Kaune. Plokštinių koklių fragmentai puošti dvigubu kryžiumi ir stilizuotu augaliniu ornamentu. Nepuoštos, lygia plokšte koklių šukės neglazūruotos ir glazūruotos ruda glazūra. Karnizinių koklių plokštės profiliuotos, puoštos geometriniu ornamentu, padengtos tamsiai ruda ir žalsva emale. Jos 29–32 cm ilgio, 11,6–11,7 cm aukščio (29, 30 pav.). Virimo puodų

0 5 cm

29 pav. Karnizinis koklis iš perkasos III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 29. A cornice stove tile from trench III

0 5 cm

30 pav. Karnizinis koklis iš perkasos III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 30. A cornice stove tile from trench III

31 pav. Molinė žvakidė iš perkasos III. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 31. An earthenware candlestick from trench III

0 5 cm

pakraštėliai atlenkti į išorę, statūs, briauna profiliuota išorėje. Sienelės aprūkusios, pilkos ir rusvos spalvos, molio masėje yra grūsto akmens priemaišų. Redukuoti indai su aukštu kakleliu. Žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų pakraštėliai statūs, viduje glazūruoti šviesiai ruda ir žalsva glazūra. Vieno indo peteliai puošti prilipinta juostele su bangelės ornamentu. Importinė keramika – balto molio masės dubenų pakraštėliai, viduje puošti rudo engobo linijomis. Kiti dubenų pakraštėliai profiliuoti, padengti balta glazūra, vidinė pusė puošta žalio, rudo ir mėlyno engobo linijomis, augaliniu ornamentu. Išskirtinis radinys – žiesta neglazūruota molinė žvakidė su apvaliu stovu (31 pav.). Ji 7 cm aukščio, pagrindo skersmuo 12 cm, žvakės laikiklis 3,4 cm skersmens. Taip pat rasta akmens masės butelio sienelių šukė ir olandiško tipo čerpės fragmentas. Stiklo dirbinius sudaro: stiklinės dalis ir indo šukė, puošta bangele ir stilizuotais augalais, žalsvos spalvos taurės padas su kojelės dalimi. Radiniai datuojami XIX–XX a.

Perkasoje III ant lauko riedulių eilės iš plytų sumūrytas neaiškios paskirties pamatas (32 pav.). Jo apačios H_{abs} 25,30 m, išlikęs pamato aukštis yra apie 50 cm. Pamato apatinėje dalyje sumūryta 47 cm pločio lauko riedulių eilė. Virš jų sumūrytos dvi eilės fabrikinės gamybos 29–30x14–15x6,5 cm dydžio plytų, kurios sudėtos ant šono, rištos baltu riebiu kalkių skiediniu. Taip pastatytas pamatas Kaune rastas pirmą kartą. Antras pamatas atkastas 1,02–1,05 m į P nuo pirmojo. Jo apačios H_{abs} 25,25 m, viršaus H_{abs} 25,75 m, išlikęs pamatas yra apie 50 cm aukščio, 82 cm pločio, nuo perkasos R sienos atsikiša per 1,4 m. Plytos tokio pat dydžio kaip

32 pav. XIX a. pastato pamatų liekanos perkasoje III iš PR. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 32. The remains of the foundation of a 19th-century building in trench III, as seen from the SE

ir pirmajame pamate. Pamatų liekanos datuojamos ne anksčiau kaip XIX a. II puse, jų paskirtis neaiški.

Krepšinio namų pastato P sienos pamatų vietoje buvo iškasti 4 šurfai 1–4, ištiriant bendrą 27,5 m^2 plotą (1 pav.). Statomo pastato P sienai vietoje ištisinės perkasos šurfai kasti todėl, kad pastato pamatų poliai buvo suprojektuoti atskiromis grupėmis, tarp kurių buvo kelių metrų tarpai. Dabartinio žemės paviršiaus H_{abs} 27,20–27,48 m.

Šurfų vietose pirminis žemės paviršius, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, rastas 2–2,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus, jo H_{abs} 24,50–25,00 m. Virš jo yra susiklostęs iki 50 cm storio pilkai rusvo juodžemio sluoksnis – pirmas sluoksnių horizontas, neturintis aiškios ribos su geologiniais sluoksniais ir primenantis ariamą dirvą. Šurfo 4 apatiniame sluoksnyje rasta brūkšniuotosios (?) keramikos šukė.

Antrąjį sluoksnių horizontą sudaro susiklostęs ar dalinai supiltas priesmėlio su degėsiais ir pilkos žemės sluoksnis. Panašūs sluoksniai buvo rasti tyrinėtose perkasose I–III ir yra susiję su dideliu gaisru, vykusiu greičiausiai XV a. pabaigoje – XVI a. I pusėje. Jame rasta puodyninių, kvadratine anga, žaliai glazūruotų koklių šukių, kurių pakraštėliai horizontalūs ir profiliuoti į vidų. Kokliai datuojami XVI a. I puse, buitinės keramikos šukės – XV–XVI a.

Šurfuose 3–4 didesnę antro sluoksnių horizonto dalį užima XVI a. iškastų duobių sluoksniai, kurių dugnas užfiksuotas 4,6 m gylyje (H_{abs} 22,60 m) nuo žemės paviršiaus (33 pav.). Duobės dugne supiltas iki 80 cm storio priesmėlio sluoksnis, virš jo supilti pilkos žemės su priesmėlio priemaiša sluoksniai, kurių bendras storis yra apie 80 cm. Duobės viršutinė dalis užpilta 90–95 cm storio priesmėlio ir smėlio sluoksniais. Jame rasta puodyninių ir plokštinių koklių, įvairios buitinės keramikos šukių. Puo-

33 pav. XVI a. duobės sluoksniai šurfe 3. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 33. The layers of a 16th-century pit in a test pit 3

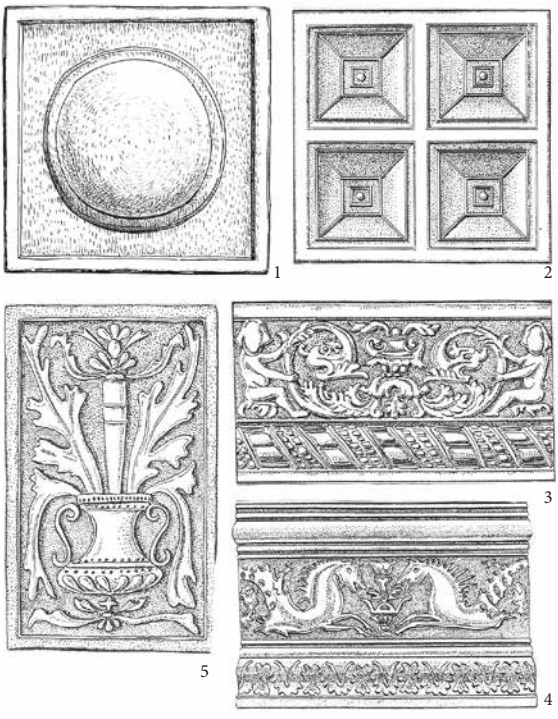

0 5 cm

34 pav. Puodyniniai kokliai iš šurfo 3. A. Žalnieriaus nuotr.

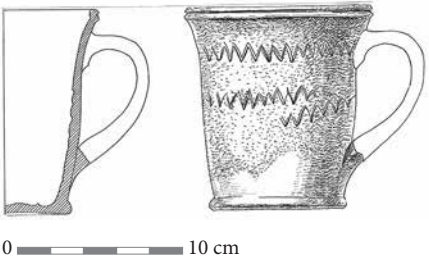
Fig. 34. 'Pot-shaped' stove tiles from test pit 3

dyniniai kokliai žiesti, degti oksidacinėje aplinkoje, neglazūruoti ir iš vidaus padengti žalia glazūra. Angos kvadratinės, pakraštėliai profiliuoti į vidų, išorėje yra žiedimo rievės. Kokliai yra 10,8–14 cm aukščio, anga 12x11,5, 13x12 cm dydžio, dugnai 7,5–10,5 cm skersmens (34 pav.). Koklių dugnai lygūs ir puošti daugialape rozete. Rastas krosnies rišamojo molio gabalas su puodyninio koklio atspaudu, rodantis, kad tarp krosnies koklių buvo 2,3 cm tarpas. Plokštinių koklių fragmentai puošti iškiliu ir įgaubtu į vidų apskritimu. Kokliai kvadratiniai, 19,5x19,5 (?) cm dydžio (35:1 pav.). Virimo puodų šukės lipdy-

35 pav. Koklių iš šurfo 3 rekonstrukcijos: 1–3 – plokštiniai kokliai; 4, 5 – karniziniai kokliai. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 35. Reconstructions of stove tiles from test pit 3: 1–3 – panel; 4, 5 – cornice

36 pav. Arbatos ar kavos puodelio iš šurfo 3 rekonstrukcija. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 36. A reconstruction of a tea or coffee cup from test pit 3

tos, molyje yra grūsto akmens priemaišų, puoštos bangelių ir horizontalių linijų ornamentu. Degtų redukcinėje aplinkoje indų pakraštėliai atlenkti į išorę ir prispausti prie angos krašto, pilkos spalvos. Indų dangteliai su apvaliomis rankenėlėmis, vieno dangtelio šukė žalsvai glazūruota. Dubens šukės žiestos, žaliai glazūruotos, degtos oksidacinėje aplinkoje, sienelės puoštos tankiomis žiedimo rievėmis, pakraštėlis – bangelių juostos ornamentu. Retesnis radinys – lėkštės fragmentas, puoštas stilizuotu augaliniu geometriniu balto engobo ornamentu, padengtas gelsva transparantine glazūra. Radiniai datuojami XVI a. viduriu.

Trečiąjį kultūrinių sluoksnių horizontą sudaro iki 1,65 m storio pilkas juodžemio sluoksnis su smulkiomis griuvenomis. Jame gausu plytų nuoskalų, kalkių skiedinio gabalų, įvairaus dydžio lauko riedulių. Sluoksnyje rasta plokštinių koklių, įvairios buitinės keramikos šukių. Plokštiniai kokliai puošti religiniu motyvu su raidėmis „IHS“ ir stilizuotu augalų vainiku. Kokliai glazūruoti žalia ir ruda glazūra. Retesnis yra žaliai glazūruoto frizinio koklio fragmentas, puoštas stilizuotu augaliniu ornamentu. Vieno koklio šukė padengta balta emale, puošta karūna ir viršutiniame dešiniajame kampe raide „H“ (13:3 pav.). Virimo puodų pakraštėliai įvairiai profiliuoti, molyje yra grūsto akmens priemaišų. Redukuoto puodo pakraštėliai statūs, išstorinti, nežymiai atlenkti į išorę. Žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų pakraštėliai profiliuoti, vidus padengtas ruda ir žalsva glazūra. Lėkščių šukės žaliai glazūruotos. Importinės balto molio lėkštės kraštas puoštas stilizuotomis tulpėmis. Retas radinys – XVIII–XIX a. molinio arbatos ar kavos puodelio fragmentas. Jis 12,5 cm aukščio, plačiausioje vietoje 9,5 cm skersmens, dugno skersmuo 8,5 cm. Išorėje puoštas bangele, dengtas rudai geltona glazūra (36 pav.). Lėkščių šukės dengtos

baltu engobu, puoštos mėlynos, žalios, rudos glazūros stilizuotu geometriniu ir augaliniu ornamentu. Dubens šukės padengtos geltona emale, puoštos rudos glazūros taškelių ir stilizuotų augalų lapų ornamentu. Radiniai datuojami XVII a. II puse – XIX a. Iš metalinių dirbinių rastos dvi Jono Kazimiero šilingų monetos, kaltos Lietuvoje, datos neįskaitomos, bei retesni radiniai: varinis antpirštis ir varinės skardos ženklelis su 1812 m. (?) karo paminklo atvaizdu (37 pav.). Radiniai datuojami XVII–XX a.

Šurfe 4 rasta sudėtingos konfigūracijos pamatų liekanų, sumūrytų iš lauko riedulių ir plytų, rištų baltu riebiu kalkių skiediniu (viršaus H_{abs} 25,82–25,85 m). Lauko rieduliai yra iki 20 cm skersmens, plytos 29–30x14–15x6,5 cm dydžio. Ši siena pastatyta ant lauko riedulių eilės, mūrijant dvi eiles ant šono pastatytų plytų. Iš R sienos išliko tik 38 cm pločio, 95 cm ilgio apatinė lauko riedulių eilė. P siena 95 cm pločio, jos kampe yra 50x37 cm dydžio įtraukimas. Pamatų apačios H_{abs} 25,38 m lygyje išlikusio pamato aukštis apie 45–50 cm. Pamato paskirtis neaiški, jos tęsinys rastas perkasoje III. Pagal kultūrinių sluoksnių stratigrafiją ir fabrikinės gamybos plytas pamatus galima datuoti ne anksčiau kaip XIX a. II puse.

Šurfas 5 iškastas 7 m į V nuo muziejaus pastato V sienos. Jis 3x3 m dydžio, 9 m^2 ploto. Dabartinio žemės paviršiaus H_{abs} 26,55 m. Kultūriniai sluoksniai išliko tik šurfo Š krašte, kitose vietose sluoksniai suardyti XX a. I pusėje statant mūrinį pastatą su rūsiu ir tiesiant vandentiekio trasą. Iki 3 m gylio pavyko prasikasti tik šurfo ŠV kampe, jame 2,6 m gylyje buvo pasiektas pilko juodžemio sluoksnis, kurio apačios nerasta 3 m gylyje. Juodžemio sluoksnyje rasta XVII a. puodyninių koklių ir XVII–XVIII a. plokštinių koklių šukių, puoštų stilizuotu augaliniu ornamentu, neglazūruotų ir padengtų žalia glazūra. Išskirtinė koklio šukė – puošta žmogaus, grojančio mandolina, figūra (13:4 pav.). Radiniai datuojami XVII–XVIII a.

Virš juodžemio supilti priesmėlio ir pilkos žemės sluoksniai, kurių bendras storis yra 80 cm. Nuo šio paviršiaus buvo pastatyti krosnies (?) pamatai (38 pav.). Pamato viršus yra H_{abs} 24,85 m lygyje, 1,7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. 1,02 m pločio pamatas nuo šurfo R sienos atsikiša per 2,3–2,35 m. Pamatų pamato apačia sumūryta iš didelių lauko riedulių, rištų kalkių skiediniu. Išilgai pamato sumūrytos dvi eilės 27,5x13,5x7,5 cm dydžio plytų. Krosnies pamatų liekanos datuojamos

37 pav. Varinis ženkliukas ir antpirštis iš šurfo 3. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 37. A copper badge and thimble from test pit 3

38 pav. Šurfas 5 iš P. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 38. Test pit 5, as seen from the S

0 2 cm

39 pav. Antpirščiai iš šurfų 3 ir 5. A. Žalnieriaus nuotr.
Fig. 39. Thimbles from test pits 3 and 5

40 pav. Perkasa IV iš P. A. Žalnieriaus nuotr.
Fig. 40. Trench IV, as seen from the S

41 pav. Perkasa IV iš Š. A. Žalnieriaus nuotr.
Fig. 41. Trench IV, as seen from the N

XVIII a. Jos buvo uždengtos geotekstile ir užpiltos 20 cm storio smėlio sluoksniu.

Kaip jau minėta, kultūriniai sluoksniai išliko tik šurfo Š krašte, visa perkasa buvo užpilta pilka su griuvenomis žeme. Jose rasta kampinių, frizinių koklių fragmentų, puoštų augaliniu ornamentu, glazūruotų žalia ir tamsiai ruda glazūra. Virimo puodų šukių pakraštėliai statūs, aukštu kakleliu, profiliuoti į išorę, molio masėje yra grūsto akmens priemaišų. Žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų šukių pakraštėliai profiliuoti, atlenkti į išorę, vidus padengtas ruda ir žalsva glazūra. Metalinius dirbinius sudaro 1830 m. 10 grašių Lenkijos karalystės moneta, įvairaus dydžio varinės sagos, viena puošta augalo lapeliais ir įkartėlėmis, bei švininis šratas, varinis antpirštis su duobutėmis (39 pav.). Skiriasi antpirščių paviršiaus apdirbimas. Mažesnio antpirščio paviršiuje yra įspaustos vertikalios įkartėlės, didesniajame – apvalios duobutės. Radiniai datuojami XVII a. pabaiga – XIX a. Į permaišytą sluoksnį jie pateko atsitiktinai.

Perkasa IV iškasta pastato nuotekų siurblinės ir riebalų gaudytuvo vietoje. Perkasa 7–9,2 m ilgio, 4 m pločio, 33 m^2 ploto. Nors numatytas projektinis gylis buvo 4 m, bet perkasoje H_{abs} 24,44–24,80 m lygyje radus statinių pamatus ir lauko riedulių grindinį, suprojektuotas vamzdynas buvo prastumtas 3,8 m gylyje nuo žemės paviršiaus po aptiktais statiniais. Perkasos V gale dabartinis žemės paviršiaus H_{abs} 26,70 m, perkasos R gale jo H_{abs} 26,75 m. Kultūriniai sluoksniai suardyti statant Krepšinio namų pastato rūsį ir užpilti smėlio sluoksniu. Užfiksuoti kultūriniai sluoksniai P perkasos sienelėje yra apie 4 m storio, nes geologinių sluoksnių nerasta 4 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Iki H_{abs} 24,46 m lygio ant perkasos dugno supiltas 1,5 m storio šviesaus priesmėlio sluoksnis. Jame rasta žiestų, degtų

redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje indų pakraštėlių šukių. Radiniai datuojami XVI a. I puse.

Perkasoje H_{abs} 24,90 m lygyje buvo atkastas 1,25 m ilgio, 75 cm pločio iš įvairaus dydžio lauko riedulių ir plytų sumūrytas stačiakampis pamatas (40, 41 pav.). Lauko rieduliai yra iki 40x25 cm dydžio, plytos 29,5–31x14,5x7–7,5 cm dydžio. Pamato apačios nerasta H_{abs} 24,30 m lygyje. Prie pamato ŠV šono priglaustas 80–85 cm pločio antras pamatas, jo H_{abs} 24,47–24,66 m lygyje. Pamatas sumūrytas iš tokio paties kaip ir pirmas pamatas dydžio plytų. Antro pamato ilgis neišaiškintas, nes jo R galas yra po XX a. pastato R pamato apačia, matomas ilgis yra 2,8–3,04 m. Prie pamato ŠV šono yra pristatytas 1,35–1,4 m pločio trečias pamatas, sumūrytas iš plytų laužo ir iki 55x42 cm dydžio lauko riedulių, rištų baltu kalkių skiediniu. Pamato ilgis liko neišaiškintas, nes jo R galas yra po XX a. pastato R pamato apačia, matomas ilgis yra 1,6–2,14 m.

Pastačius pamatus prie jų buvo suklotas lauko riedulių grindinys, kurio H_{abs} yra 24,25–24,44 m lygyje. Lauko rieduliai yra 12–16 cm skersmens, grindinyje yra įdėta 18x18 cm dydžio molinė grindų plytelė ir 60x50 cm dydžio plokščias lauko riedulys. Šalia grindinio sudėti du 50x38–56x32 cm dydžio lauko rieduliai. Jų viršaus H_{abs} 24,70 m lygyje. Visi atkasti pamatai I–III buvo pastatyti ir grindinys paklotas greičiausiai vienu metu, bet statinio paskirtis lieka neaiški. Jis buvo sugriautas po gaisro, tai patvirtina ir virš grindinio supiltas 1–2 cm storio degėsių, sudegusio molio gabalų ir plytų nuoskalų sluoksnis. Jame rasta XVI a. paskutinio ketvirčio plokštinių koklių fragmentų, kurių žalia glazūra perdegusi ir pakeitusi spalvą. Kokliai 17x17 cm dydžio, puošti 4 dalių įgilintu kesonu ir rėmeliu, padengti žalia perdegusia glazūra (35:2 pav.). Karnizinis 22x15 cm dydžio koklis puoštas geometriniu ir stilizuotu augaliniu ornamentu (42 pav.). Friziniai–karniziniai kokliai puošti gyvybės medeliu ir jūrų arkliukais, delfinais, žmonių figūromis, padengti žalia perdegusia glazūra (35:3, 4 pav.). Taip pat rasta krosnies viršaus čerpių fragmentų, dekoruotų kelių dydžių žvynais. Vienos čerpės plotis

0 5 cm

42 pav. Karnizinis koklis. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 42. A cornice stove tile

0 5 cm

43 pav. Krosnies viršaus čerpė. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 43. A stove top tile

0 5 cm

44 pav. Krosnies viršaus čerpė. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 44. A stove top tile

45 pav. I ir II sluoksnių horizontai, Š profilis perkasoje V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 45. Cultural layer horizons I and II in the N profile of trench V

46 pav. I ir II sluoksnių horizontai, R profilis perkasoje V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 46. Cultural layer horizons I and II in the E profile of trench V

22 cm, ilgis nenustatytas. Čerpės buvo žaliai glazūruotos, bet gaisro metu glazūra perdegė ir papilkėjo (43, 44 pav.). Kartu rastas virimo puodo pakraštėlis horizontalus, profiliuotas, molyje yra grūsto akmens priemaišų. Žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų pakraštėliai atlenkti į išorę, profiliuoti, peteliai išorėje puošti žiedimo rievėmis, padengti žalia glazūra. Dvi

47 pav. I ir II sluoksnių horizontai, V profilis perkasoje V. A. Žalnieriaus nuotr.

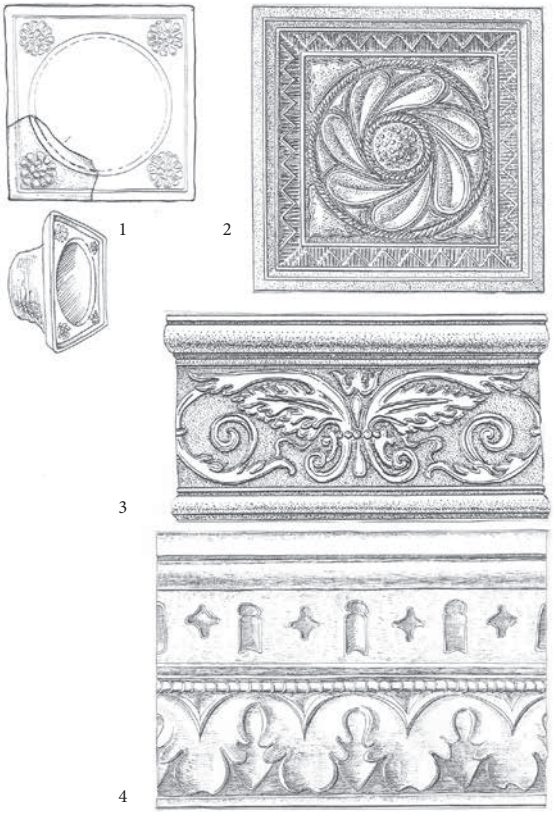
Fig. 47. Cultural layer horizons I and II in the W profile of trench V

indų šukes, padengtas geltonai ruda glazūra, galima priskirti importinei keramikai. Radiniai datuojami XVI a. II puse.

Virš perdegusio molio sluoksnio ir pamatų yra susiklostęs 42–110 cm storio pilko su smulkiomis griuvenomis juodžemio sluoksnis. Jame rasta smulkių XIX a. indų ir baltai glazūruotų koklių šukių, kurios neinventorintos. Viršutinius sluoksnius sudaro 1,3 m storio priesmėlio, XX a. čerpių duženų ir pilkos žemės sluoksniai. Nuo duženų sluoksnio 5 buvo pastatyti XX a. I pusės pastato pamatai, sumūryti iš 26x12x 6,5 cm dydžio plytų. Pamatai yra 45 cm pločio, įleisti į žemę iki 2,1–2,4 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus.

Perkasa V buvo iškasta sklypo P dalyje, prie Bernardinų skersgatvio. Ji 10 m ilgio, 8,5 m pločio, 85 m^2 ploto (45 pav.). Perkasoje V buvo kasama iki projektinio H_{abs} 22,70 m lygio, bet 4,2 m gylyje nuo žemės paviršiaus geologinių sluoksnių nerasta. Perkasos P šone dabartinio žemės paviršiaus H_{abs} 26,80–26,90 m, perkasos Š šone – H_{abs} 26,65–26,80 m. Nors perkasoje nepasiekti geologiniai sluoksniai, čia užfiksuotus kultūrinius sluoksnius galima suskirstyti į 3 horizontus.

Pirmajam sluoksnių horizontui priskirtas apatinis tamsiai pilko juodžemio sluoksnis, kurio paviršiaus H_{abs} 23,35–23,40 m lygyje. Užfiksuotas sluoksnis yra apie 80–85 cm storio. Jame gausu iki galo nesupuvusių tiek lapuočių, tiek spygliuočių medienos skiedrų. Perkasos sienelėse užfiksuoti ir įvairaus storio supiltiniai smėlio, ir smulkaus žvyro sluoksniai (45–47 pav.). Prie perkasos P sienelės (5–6 pjūvio metrai) buvo iškasta 1,5x1 m dydžio, 1,2 m gylio duobė ir pasiektas H_{abs} 21,40 m lygis, bet apatinio sluoksnio apačios nerasta (dabartinis Nemuno vidutinis metinis vandens paviršiaus lygis H_{abs} 21,50 m). Juodžemio sluoksnyje rasta puodyninių, plokštinių koklių, buitinės keramikos šukių ir įvairios paskirties metalinių dirbinių. Puodyniniai kokliai žiesti, degti oksidacinėje aplinkoje, neglazūruoti ir žaliai glazūruoti, angos kvadratinės. Dugnai 8,5 cm skersmens, jų vidus puoštas daugialapėmis rozetėmis.

48 pav. Koklių rekonstrukcijos. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 48. Stove tile reconstructions

49 pav. Herbinio koklio fragmentas. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 49. A fragment of an armorial stove tile

Dviejų importinių koklių šukės iš vidaus glazūruotos rausva glazūra, dugnas puoštas daugialape rozete. Importiniai yra ir pereinamųjų į plokštinį koklį puodyninių koklių kampai, dekoruoti daugialapiu augalo žiedu, su rėmeliu, dengti rudai raudona glazūra (48 pav.). Rastas neglazūruoto, neaiškaus ornamento lovinio koklio fragmentas. Plokštinių koklių fragmentai puošti stilizuotu augaliniu ir geometriniu ornamentu, neglazūruoti ir padengti žalia, ruda, geltona ir žydra glazūra. Vieno plokštinio koklio fragmentas žaliai glazūruotas, puoštas ereliu ir raide „S“ (49 pav.). Plokštinių koklių fragmentai puošti daugialape sukta rozete, gėlių vaza, stilizuotu augaliniu ornamentu, glazūruoti geltona, mėlyna, žalia ir bespalve glazūra (35:5, 48:2, 4 pav.). Karnizinio ir frizinio koklių fragmentai puošti stilizuotu augaliniu vertikalios simetrijos ornamentu, padengti geltona, ruda, žydra ir žalia glazūra (48:3 pav.). Krosnies viršaus čerpių šukės puoštos žvynais su juostele, viena glazūruota žalia, antra ruda ir melsva glazūra. Retai randami yra polichrominių koklių karūnėlių fragmentai, puošti žmogaus galva, gulbe ir stilizuotais augalais. Krosnies viršaus čerpių šukės puoštos žvynais su juostele, viena glazūruota žalia, antra ruda ir melsva glazūra. Išskirtinis yra grindų plytelės fragmentas, dengtas žalia glazūra.

Virimo puodai lipdyti ir apžiesti, pakraštėliai atlenkti į išorę, įvairiai profiliuoti, degti oksidacinėje aplinkoje, molio masėje yra grūsto akmens ir sijoto žvyro. Redukcinėje aplinkoje degtų puodų šukės žiestos, pakraštėliai atlenkti į išorę, suapvalinti ir įvairiai profiliuoti. Sienelių išorė puošta įvairaus dydžio žiedimo rievėmis. Retesni radiniai – žiestų, redukcinėje aplinkoje degtų ąsočių ir indų dangtelių šukės. Oksidacinėje aplinkoje degtų indų šukės žiestos, pakraštėliai įvairiai profiliuoti, vidus ir išorė glazūruotos žalia, ruda, rusva, geltona glazūra.

Išorinės sienelės puoštos žiedimo rievėmis. Išskirtinės, greičiausiai importinės žaliai ir rausvai glazūruotų indų šukės, petelių srityje puoštos prilipdyta molio juostele su bangelių ornamentu (50 pav.). Retas radinys – iš akmens masės lieto rudai glazūruoto ąsočio kaklelio dalis, puošta barzdoto vyro atvaizdu (51 pav.). Lėkščių šukės žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, padengtos žalia, ruda, geltona glazūra, puoštos lygiagrečiomis žalio ir balto engobo linijomis. Keptuvių šukės žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, žaliai glazūruotos.

Perkasoje rastos dviejų sidabrinių monetų dalys – viena greičiausiai Aleksandro Jogailaičio, kitos nominalas nenustatytas. Reti radiniai – peilio geležtė su „N" raidės ir pjūklo formos įspaudais. Ant koto yra varinis apkalėlis, varinių kniedžių liekanos ir sutrūnijusių kriaunų mediena (52 pav.). Kito peilio geležtės dalis su kotu turi varinius apkalėlius, ant rankenos yra medinių kriaunų ir 3 kniedžių liekanų. Rastas plieninis lanko strėlės antgalis (53 pav.), kurį G. Rackevičius priskiria 32A tipui ir datuoja VIII–XV a. I ketvirčiu. Kitus radinius sudaro sidabrinis ir varinis žiedai (54 pav.), įvairaus dydžio varinės skardos sagtelės, varinės sagos. Sluoksnyje rasti gerai išlikę variniai ar bronziniai antpirščiai, kurių paviršiuje yra vertikalios ir kvadratinės įkartėlės (55 pav.). Galbūt antpirščiai su įkartėlėmis datuojami ankstesniu laikotarpiu negu antpirščiai su duobelėmis – šiuo atveju XVI a. Kiti reti radiniai – medinė iš ąžuolo (?) išdrožta mentelė ir dviejų šiferinių galąstuvų dalys (56 pav.). Metalo dirbinius sudaro Aleksandro Jogailaičio denaro dalis ir Žygimanto Senojo pusgrašis, sidabro nuolajos. Pirmą kartą Kaune rasti radiniai – papuošalo ar sagties dalis su renesanso stiliaus vyro figūra (57 pav.) ir sidabrinis diržo galo apkalas, puoštas augaliniu ornamentu (58 pav.), arklio žąslų dalis – laužtukas (59 pav.). Radiniai datuojami XVI a.

0 5 cm

50 pav. Indų pakraštėlių puošyba. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 50. Vessel rim decorations

51 pav. Ąsočio kaklelis, akmens masė. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 51. A pitcher neck, stoneware

0 5 cm

0 5 cm

52 pav. Peilis su meistro ženklais. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 52. A knife with an artisan's marks

0 3 cm

53 pav. Įtveriamojo lanko strėlė. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 53. A tanged arrowhead

0 2 cm

54 pav. Sidabrinis ir bronzinis (?) žiedai. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 54. Silver and bronze (?) rings

0 2 cm

55 pav. Antpirščiai. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 55. Thimbles

0 3 cm

56 pav. Šiferiniai galąstuvėliai. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 56. Slate whetstones

Perkasoje V apatinio sluoksnio H_{abs} 23,15–23,40 m lygyje yra netvarkingai sumestų tiek lapuočių, tiek spygliuočių lentų ir lentgalių klojinys. Tarp sumestos medienos liekanų surasti ir inventorinti 246 archeologiniai odiniai radiniai. Radinius sutvarkė, konservavo, fotografavo, sudarė radinių sąrašą ir aprašė A. Puškorius. Medžiaga labai fragmentiška, absoliuti jos dauguma yra tarpusavyje nesusijungiančios pavienės dirbinių detalės, taip pat jų nuopjovos bei atplaišos. Daugumą sudaro avalynės liekanos. Surasti 45 vidpadžiai, 30 padų, 17 apkulnių, 12 avalynės kišenių, 6 užkulniai, 8 jungtys, jungtys / priekiai bei jungtis – šonelis (priskiriami pusbačiams ir bateliams), 6 priekiai (skiriami avalynei aukštesniais nei pusbačiai šoneliais ir aulinei avalynei), 5 apsauginės noselės, 4 viršukraščio juostelės bei jų fragmentai, 24 sudėtinio pado apvado detalės ir pado iškartos, 2 lopai, 3 prisiūtinės pakalos, 17 neidentifikuotų batviršio detalių. Preliminarus avalynės pusporių skaičius nustatytas remiantis padais ir vidpadžiais, t. y. detalėmis, kurių viename gaminyje būna tik po vieną. Iš 30 padų trylikos išlikęs visas ilgis, o iš 45 identifikuotų vidpadžių tokių yra 23 vienetai. Atsižvelgiant į tai, kad dalies vidpadžių išlikę didžioji jų dalis, galima

57 pav. Bronzinis (?) papuošalas. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 57. A bronze (?) ornament

58 pav. Diržo apkalas. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 58. A belt fitting

0 3 cm

0 3 cm

59 pav. Arklio žąslų laužtukas. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 59. The shank of a bridle bit

0 3 cm

teigti, kad preliminariais skaičiavimais, aptikta detalių nuo 30–35 avalynės pusporių. Maždaug penktadalį medžiagos sudaro įvairaus dydžio odos atraižos. Dalyje jų pastebėtos technologinės odos fiksavimo skylutės, gyvulio karpa.

Pagal radinius galima nustatyti buvus batelius, pusbačius ir aulinę avalynę. Bateliai buvę praplatinta priekine dalimi, su odos ir medienos užkulniais (60 pav.). Jų išvaizda ir konstrukcija labai artima anksčiau Kaune vykdytų archeologinių kasinėjimų Santakos g. 14 radiniams (Puškorius A., Kompleksinio požiūrio svarba archeologinių odinių radinių rekonstravime, *Eksperimentinė archeologija. Lietuvos materialaus paveldo rekonstrukcija*, V., 2017, t. II, p. 44, pav. 1: c–d). Pusbačiai uždari, vientisu apkulniu. Aptikta ankstyvosios rantinio tvirtinimo avalynės konstrukcijos įrodymų. Buvus aulinę avalynę liudija identifikuoti priekiai bei tik tokiai avalynei būdingi vientisiniai ir sudurtiniai prie-

60 pav. Batelio praplatinta priekine dalimi liekanos: 1 – vidpadžio fragmentas; 2 – batviršio priekinės dalies liekanos; 3 – pado liekanos ir sudėtinio pado apvado detalė. A. Puškoriaus nuotr.

Fig. 60. The remains of the very low-cut shoe with a widened toe part: 1 – an insole fragment; 2 – the remains of the upper's toe part; 3 – the remains of a sole and a detail of a composite rand

61 pav. Vidpadis su išpjauta vidurine dalimi. A. Puškoriaus nuotr.

Fig. 61. An insole with its centre cut out

0 5 cm

62 pav. Kumštinės pirštinės detalė. A. Puškoriaus nuotr.

Fig. 62. Part of a mitten

0 5 cm

63 pav. Diržo krepšio vidinio atvarto detalė. A. Puškoriaus nuotr.

Fig. 63. Part of the inner flap of a belt pouch

0 5 cm

64 pav. Puošta virimo puodo šukė. A. Žalnieriaus nuotr.
Fig. 64. A sherd from a decorated cooking pot

0 5 cm

65 pav. Puošta žiesto indo šukė. A. Žalnieriaus nuotr.
Fig. 65. A sherd from a decorated hand thrown vessel

kio pamušalai. Surasta aulinės avalynės remonto metalinėmis kabėmis požymių. Dalis avalynės tyčia sugadinta išpjaunant dirbinio detalės dalį (61 pav.). Aptikta požymių, leidžiančių įžvelgti avalynės dekorą landsknechtų aprangos puošimo stiliumi, t. y. pasikartojančiomis trumpomis išilginėmis ir skersinėmis įpjovomis.

Iš retai aptinkamų archeologinių odos radinių – viena kumštinės pirštinės nykščio dalies detalė (62 pav.), diržo krepšio vidinio atvarto detalė (63 pav.) bei apie 45 cm ilgio, 3 cm pločio galbūt viršutinio drabužio atraiža. Ji, kaip ir avalynė, dekoruota landsknechtų aprangos puošimo stiliumi – įstrižų pasikartojančių įpjovų linija. Odiniai dirbiniai datuojami XVI a.

Antrajam kultūrinių sluoksnių horizontui priskirtas virš apatinio horizonto supiltas 90–103 cm storio sluoksniuoto smėlio sluoksnis. Smėlio paviršiuje užfiksuoti ploni degėsių sluoksneliai, mūrinio statinio liekanos ir lauko riedulių grindinio liekanos, esančios didesnėje perkasos dalyje. Jame rasta puodyninių, kvadratine anga koklių šukių, degtų redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje, jų pakraštėliai profiliuoti į vidų. Plokštinių koklių šukės neglazūruotos ir padengtos žalia glazūra, plokštė nepuošta, įgaubta. Kiti koklių fragmentai puošti 4 dalių įgilintu kesonu, treliažo ornamentu, dengti žalia, įvairių atspalvių glazūra. Karnizinių koklių šukės puoštos stilizuotu augaliniu ir geometriniu ornamentu, neglazūruoti ir padengti žalia glazūra. Retesnis radinys – ažūrinė koklio karūnėlės šukė, padengta žalia glazūra. Virimo puodų pakraštėliai statūs, aukštu kakleliu, atlenkti į išorę, profiliuoti, viena šukė petelių srityje puošta bangele (64 pav.). Buitinę keramiką sudaro įvairios paskirties indų šukės, žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje. Indų pakraštėliai statūs ir atlenkti į išorę, profiliuoti, kai kurie pakraštėliai viduje profiliuoti dangteliui. Indų vidus glazūruotas žalia, ruda glazūra. Retesnis indo pakraštėlio fragmentas, puoštas įspaudimais, peteliai – štampuotu ornamentu (65 pav.). Taip pat aptikta gėlių vazono dalis su skyle dugne, žaliai ir gelsvai glazūruotų keptuvių fragmentų, žaliai glazūruotos lėkštės ir langų stiklo fragmentų. Rastos 3 monetos: neįskaitomi Gustavo Adolfo, Jono Kazimiero šilingai ir sudilusi biloninė moneta. Radiniai datuojami XVI a. pabaiga – XVIII(?) a.

Trečią sluoksnių horizontą sudaro susiklostęs 30–82 cm storio tamsiai pilko su smulkiomis griuvenomis juodžemio sluoksnis, gulintis ant lauko riedulių grindinio visame perkasos plote. Vietomis juodžemio sluoksnis yra perkastas XIX–XX a. duobių. Jame rasta XVII a. II pusės žaliai glazūruotų plokštinių koklių fragmentų, puoštų stilizuotu augaliniu ornamentu. Buitinę keramiką sudaro juodos spalvos virimo puodo pakraštėliai ir žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų šukės. Jų pakraštėliai atlenkti į išorę, profiliuoti, vidus glazūruotas žalia ir gelsva glazūra. Keramika datuojama

66 pav. XIX a. krosnies kampinis koklis. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 66. A 19th-century corner stove tile (Eckkachel)

0 5 cm

67 pav. XIX a. krosnies karūna. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 67. A 19th-century crest stove tile (Bekrönungskachel)

0 3 cm

XVII a. II puse – XVIII ar net XIX a. Metalo radiniai – švininiai neaiškios paskirties dirbiniai (verpstukai ar svareliai?), švininė plomba su rusiškais rašmenimis, 3 Lietuvos Respublikos plombos su 1935–1936 m. datomis ir 2 plombos be užrašų, varinė saga, šaukšto rankenos dalis, diržo sagčių dalys. Perkasoje rasta Stanislovo Augusto (1764–1795) 4 gražių nominalo varinė moneta (kalimo vieta ir data neįskaitomos), sudilęs Jono Kazimiero šilingas, Rusijos Aleksandro II 1856 ir 1859 m. kapeikos, Vokietijos imperijos 1913 (?) m. 1 pfenigo moneta.

Trečiajam kultūrinių sluoksnių horizontui galima priskirti ir iki 2,2 m storio XX a. pradžios supylimo sluoksnį. Jame rastas sveikas kampinis koklis ir koklis karūnėlė bei karnizinio koklio dalis. Kokliai, puošti neobarokiniu

68 pav. Medinių statinių (?) ar konstrukcijų liekanos perkasoje V iš P. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 68. The remains of wooden structures (?) or constructions in trench V, as seen from the S

69 pav. Medinių tašų konstrukcija 1 perkasoje V iš P. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 69. Wooden beam construction 1 in trench V, as seen from the S

70 pav. Netvarkingas lentų klojinys perkasoje V iš V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 70. Planks, laid disorderly, in trench V, as seen from the W

istorizmo augaliniu ornamentu, datuojami XIX a. pabaiga – XX a. pradžia (66, 67 pav.).

Mediniai statiniai ir konstrukcijos rasti H_{abs} 22,61–23,35 m lygyje. Užfiksuotus medinius statinius (?) ir struktūras chronologiniu atžvilgiu galima suskirstyti į 3 grupes. Pirmai grupei priskirtinos medinių tašų, rąstų liekanos, rastos perkasos ŠR dalyje. Jų viršus H_{abs} 22,66–23,10 m lygyje (68 pav.). Tai horizontaliai suguldytų ir vertikaliai įkastų tašų ir rąstų statiniai, kurių paskirtis liko neišaiškinta. Tašų konstrukciją sudaro 3 horizontaliai vienas šalia kito suguldyti ąžuoliniai tašai. Jų viršaus H_{abs} yra 22,95–23,02 m lygyje. Atkasti tašai 2,55–2,85 m ilgio, 19–35 cm pločio (69 pav.). Perkasoje prie tašų klojinio 1 P galo buvo aptiktas vertikaliai įkastas apvalus pušinis stulpas, kurio viršaus H_{abs} 22,90 m lygyje, apačios nerasta H_{abs} 22,60 m lygyje. Prie R jo šono priglaustas pušinis rąstas, kurio atkastas ilgis yra 2,1–2,2 m.

Perkasoje 50 cm į V nuo tašų klojinio 1 užfiksuotas vertikalus kvadratinis 33x32 cm dydžio pušinis rąstas nupuvusiu viršumi, jo H_{abs} 23,22 m, apačia – H_{abs} 22,32 m lygyje. Išlikęs stulpo aukštis yra apie 90 cm, jis galėjo būti įkastas į sluoksnį nuo lentų klojinio paviršiaus. Perkasoje 86 cm į R nuo tašų klojinio 1 užfiksuoti 3 pušiniai vertikaliai į juodžemio sluoksnį įkasti 26–28 cm pločio stulpai, kurių viršaus H_{abs} 23,07–23,10 m lygyje, apačios nerasta H_{abs} 22,60 m lygyje. Nors stulpai labai sutrūniję, bet atrodo, kad jų šonai buvo aptašyti, kvadratiniai ar stačiakampiai. Atkastų statinių paskirtis lieka neaiški. Galbūt tašų klojinys ir vertikalūs rąstai yra pastato ar kitos

72 pav. Medinė konstrukcija 3 perkasoje V iš V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 72. Wooden construction 3 in trench V, as seen from the W

71 pav. Medinių statinių (?) ar konstrukcijų liekanos perkasoje V iš V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 71. The remains of wooden structures (?) or constructions in trench V, as seen from the W

paskirties medinės konstrukcijos kampas ar statinio dalis. Statiniai datuojami XVI a. viduriu.

Antrai grupei priskirtinos spygliuočių ir lapuočių lentų, lentgalių, apvalių rąstų ir lauko riedulių grindinio liekanos. Jų viršaus H_{abs} 23,20–23,10 m lygyje. Atrodytų, kad medienos gabalai, lentgaliai ir dvi didesnės lentos be aiškesnės tvarkos buvo sumestos į kiemo ar tako purvyną (70 pav.). Lentos yra 35–220 cm ilgio, 12–44 cm pločio, 3–4 cm storio. Lentų klojinys datuojamas XVI a. II puse. Perkasoje H_{abs} 23,12 m lygyje buvo atkastas 12–19 cm skersmens lauko riedulių grindinio (?) liekanos. Tačiau lauko rieduliai buvo sumesti į purvą be jokios tvarkos, su didesniais nei įprasta tarpais, ir atrodytų, kad tai tiesiog kokiam nors tikslui sumesta akmenų krūva.

73 pav. Medinė konstrukcija 3 perkasoje V iš P. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 73. Wooden construction 3 in trench V, as seen from the S

Perkasos PR kampe aptikta medinių tašų konstrukcija (71 pav.), atkastas vertikaliai įkastas 38 cm skersmens pušinis rąstas (72 pav.). Prie jo R šono priglausta horizontaliai paklota ant smėlio sluoksnio iki 4 cm storio, apie 15–17 cm pločio vietomis visiškai sutrūnijusi pušinė lenta 3. Toliau iki perkasos R sienelės ant siaurojo šono paklotas 128x23x15 cm dydžio pušinis tašas. Prie jo galo, 1,02–1,06 m atstumu nuo R šlaito iš abiejų pusių yra sukalti ar įkasti du pušiniai 18x11–12 cm dydžio tašai (73 pav.). Sukalti tašai kyšo virš horizontalaus rąsto per 19–20 cm. Prie P tašo šono priglaustas horizontalus 1,05 m ilgio, 21–23 cm pločio ir apie 10 cm storio tašas. Jame nuo Š galo per 16 cm yra iškirsta 20x12x4 cm dydžio įkarta, rodanti, kad tašas buvo panaudotas antrą kartą. Prie tašo P galo į juodžemio sluoksnį apie 45° kampu yra sukalti du aštriai nusmailinti pušiniai apie 7–8 cm skersmens, 58–62 cm ilgio sutvirtinantys kuolai (74 pav.). Konstrukcijos paskirtis neaiški, datuojama XVI a. II puse.

74 pav. Medinė konstrukcija 3 ir tvirtinimo kuolai perkasoje V iš V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 74. Wooden construction 3 and reinforcement stakes in trench V, as seen from the W

Didesnėje perkasos V dalyje H_{abs} 23,80–24,40 m lygyje fiksuotas lauko riedulių grindi-

75 pav. Viršutinis grindinys ir statinys perkasoje V iš oro. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 75. The upper paving and structure in trench V, as seen from the above

nys (75, 76 pav.). Prie perkasos Š šlaito išlikusio grindinio H_{abs} 24,40 m, perkasos P dalyje grindinio H_{abs} 23,80–24,10 m lygyje. Grindinyje užfiksuotas ir latakas, P dalyje jo šonai iškloti stambesniais lauko rieduliais. Didesnėje išlikusio grindinio dalyje sudėti iki 15–18 cm skersmens lauko rieduliai, tačiau kai kur panaudoti ir daug didesni plokšti akmenys. Didžiausias lauko riedulys yra 67x46 cm. Atkasta ir iš stambesnių, iki 42x26 cm dydžio akmenų sudėta eilė.

Perkasoje užfiksuotos statinio liekanos. Žemės paviršiuje išliko statinio PV kampas, kurį sudaro dviejų beveik lygiagrečiai pastatytų pamatų liekanos (77 pav.). Užfiksuotas statinio P sienos pamato ilgis yra 3,72 m. R jo galas yra už perkasos ribų. Pamato plotis žemės paviršiuje yra 32–38 cm, žemyn jis keliomis pakopomis praplatėja ir apačioje jis 45–46 cm pločio. Mūro viršuje H_{abs} 24,44–24,45 m, apačioje H_{abs} 23,26 m lygyje. Jis sumūrytas iš 27,5–29x12,5–13x7–7,5 cm dydžio plytų ir įvairaus dydžio lauko riedulių. Iš statinio V sienos pamato išliko tik 1,45 m ilgio dalis, kuri viršuje yra apie 30 cm pločio, apačia – 38 cm. Kadangi mūriniai pama-

76 pav. Viršutinis grindinys ir statinys perkasoje V iš V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 76. The upper paving and structure in trench V, as seen from the W

77 pav. Viršutinis grindinys ir statinys perkasoje V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 77. The upper paving and structure in trench V

78 pav. Medinių polių liekanos perkasoje V. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 78. The remains of wooden poles in trench V

79 pav. Perkasa VI iš Š. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 79. Trench VI, as seen from the N

tai buvo statomi ant susiklosčiusio juodžemio su gausia organikos priemaiša sluoksnio, prieš statybą po pamatais buvo įkasta 10 pušinių rąstų (78 pav.). 9 iš jų yra skelti, vienas apvalus, 3 rąstai visiškai supuvę, išliko tik jų pėdsakai. Skelti rąstai 40–77 cm pločio, apvalus rąstas 46 cm skersmens. Išlikusi mediena išbrinkusi, sutrešusi, rievės sustorėjusios, todėl dendrochronologinių tyrimų atsisakyta. Antri lygiagretūs pamatai buvo užfiksuoti perkasoje H_{abs} 24,50–24,55 m lygyje. Išlikusios sienos yra 3,82–5,5 m ilgio, apie 30 cm pločio. Iš pamatų išliko tik apatinė 27,5–29x12,5–13x7–7,5 cm dydžio plytų ir lauko riedulių eilė. Tarp pamatų yra išgrįstas lauko riedulių grindinys. Tokių mūrinių–medinių konstrukcijų statinys Kaune aptiktas pirmą kartą, jo paskirtis lieka nežinoma. Neaišku, ar jo gamybinė, ar gyvenamoji paskirtis, nes artimoje aplinkoje nerasta jokių gamybinių atliekų ir krosnių koklių. Be to, nepaaiškinamai dingę visi mūrinių statinio pamatų ŠR dalies pėdsakai. Neaiškios ir mūrinės statinio dalies pastatymo aplinkybės. Pagal kultūrinių sluoksnių stratigrafiją mediniai pamatus sutvirtinę poliai buvo įkasti nuo sluoksnio 1 paviršiaus, o smėlio sluoksniai buvo supilti jau pastačius pastato sienas. Pagal smėlio sluoksnyje rastus radinius, jis buvo supiltas ne vėliau kaip XVII a. I pusėje. Tuo pačiu laikotarpiu reikėtų datuoti ir atkastas medines–mūrines statinio konstrukcijas. Tačiau virš grindinio susiklosčiusiame juodžemio

0 5 cm

80 pav. Karnizinis koklis. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 80. A cornice stove tile

sluoksnyje buvo surinkti tik XVII a. II pusės – XIX a. ir net XX a. pradžios radiniai.

Perkasa VI buvo iškasta 4,4–4,9 m į V nuo Krepšinio namų pastato V sienos. Perkasa 10 m ilgio, 4 m pločio, 40 m^2 ploto (79 pav.). Perkasos P gale dabartinis žemės paviršiaus H_{abs} 26,58 m, perkasos Š gale H_{abs} 26,65 m. Kultūriniai sluoksniai perkasoje yra 2,65–3,9 m storio, XX a. supylimų storis siekia iki 1,8 m. Geologiniai sluoksniai, kuriuos sudaro oksiduotas priesmėlis, rasti H_{abs} 23,80 m lygyje, tačiau tai nėra tikras pirminis žemės paviršius. Perkasos dugne užfiksuotos kelios XV–XVI a. duobės, kurios suardė buvusius pirminius žemės paviršius. Duobių užpylimuose rasta XV–XVI a. puodyninių koklių ir buitinės keramikos šukių. Visame perkasos plote užfiksuotas iki 70 cm storio tamsiai pilko juodžemio sluoksnis, kuris pagal archeologinius radinius datuojamas XVII a. pabaiga – XX a. Jame rasta puodyninių ir plokštinių koklių, įvairios buitinės keramikos indų šukių. Plokštinius koklius sudaro: kampinis žaliai glazūruotas puoštas dvigubu kryžiumi su augalais kampuose, mažojoje dalyje yra sukta kolona (13:5 pav.). Karnizinis koklis, puoštas rugiagėle, žaliai glazūruotas (80 pav.). Kiti karniziniai kokliai žaliai glazūruoti, puošti dvigubu kryžiumi ir stilizuotu augaliniu ornamentu. Kokliai datuojami XVII a. II puse – XVIII a. Virimo puodų pakraštėliai profiliuoti, kiti statūs ir atlenkti į išorę. Žiestų, degtų oksidacinėje aplinkoje indų pakraštėliai atlenkti į išorę, pastorinti, neglazūruoti, iš vidaus padengti ruda ir žalsva įvairių atspalvių glazūra. Radiniai datuojami XVII–XX a.

Perkasos P sienelėje nuo paviršiaus buvo pastatytas mūrinis stulpas, kurio išlikusio viršaus H_{abs} 24,80–24,90 m, apačia H_{abs} 22,90 m lygyje (81 pav.). Stulpas apačioje yra 79 cm pločio, viršuje – 1,04 m, išlikęs stulpo aukštis yra 1,95 m. Sumūrytas iš įvairaus dydžio lauko riedulių, plytų laužo, rištas baltu geros kokybės kalkių skiediniu. Statinys datuojamas XVI a. II puse.

81 pav. Perkasos VI profilis, mūrinis stulpas 1 ir XX a. pastato pamatų liekanos. A. Žalnieriaus nuotr.

Fig. 81. The profile of trench VI, masonry column 1, and the remains of a 20th-century building foundation

Suprojektuoti 787 m^2 ilgio inžineriniai tinklai. Tačiau statybos darbų eigoje nutarta atsisakyti kasti atviras tranšėjas ir didesnė dalis trasų nutiesta pragręžiant ir prastumiant vamzdynus, todėl archeologiniai tyrimai buvo atliekami statomų šulinių vietose, žvalgymai – lietaus nuotekų ir valytinų nuotekų tranšėjų kasimo vietose (1 pav.). Pagal archeologinių tyrimų duomenis, prie tyrinėto sklypo Š ribos XIX–XX a. sluoksniai 1–1,2 m storio, centrinėje dalyje – 1,2–1,5 m. Sklypo P dalyje XIX–XX a. pradžios supylimai siekia 2,1–2,2 m.

Šulinių vietose iškasta 11 įvairaus dydžio šurfų (6–16) ištiriant bendrą 35,5 m^2 plotą. Kultūriniai sluoksniai išliko tik šurfuose 7, 12, 14, kur po 90–160 cm storio XIX–XX a. supylimais užfiksuoti XVII a. II pusės – XVIII a. kultūriniai sluoksniai. Geologinių sluoksnių nė viename šurfe nerasta. Atviru būdu tiesiant valytinų nuotekų 1 ir lietaus nuotekų 2 trasas, mechanizuotai buvo iškasti du iki 1 m pločio,

1–1,1 m gylio grioviai ŠV sklypo kampe. Trasose užfiksuoti tik XX a. supilti smėlio ir griuvenų sluoksniai.

Apibendrinant sklype Santakos g. 11 tyrimų rezultatus, reikia atkreipti dėmesį į kelis momentus. Visų pirma tyrinėta Kauno senamiesčio dalis yra prie Nemuno uosto, kuris suteikė neribotas galimybes dalyvauti ekonominiame miesto gyvenime. Tačiau apatinius XV–XVI a. sluoksnių horizontus sudaro neintensyvūs, beveik be organikos arba supiltiniai kultūriniai sluoksniai. Gausūs degėsių pėdsakai liudija dažnus gaisrus, vykusius XV–XVI a. Tuo metu tyrinėtame sklype vyravo medinis užstatymas, rasta tik nedidelių mūrinių statinių liekanų. Intensyvūs kultūriniai sluoksniai užfiksuoti sklypo P dalyje, bet pagal gausias medžio skiedras pirmajame sluoksnių horizonte atrodytų, kad arčiau Nemuno buvo užsiimama daugiau ūkine veikla, susijusia su medienos apdirbimu. Pirmame XV a. kultūrinių sluoksnių horizonte, lyginant su ištirtais plotų dydžiais, rasta labai nedaug radinių. Tai nedidelės, nepasižyminčios įvairove buitinės keramikos ir puodyninių koklių šukės. Antrame XVI a. kultūrinių sluoksnių horizonte rasta daugiau radinių, tačiau lyginant su šalia esančiu sklypu Santakos g. 14, jų yra nepalyginamai mažiau. Pavyzdžiui, rasta nedaug plokštinių koklių fragmentų, vyrauja puodyninių koklių šukės ir gana vienoda buitinė keramika su retomis importinės keramikos šukėmis.

Be to, I–II kultūrinių sluoksnių horizontuose (XV–XVI a., 473 m^2 plotas) rasti tik 28 gyvūnų kaulai – galvijų ir kiaulių. Perkasoje I pirmame horizonte rasti 2 galvijų pėdų kaulai, perkasose II–III – 2 kiaulės piršto kaulas ir 6 galvijų vamzdinių kaulų nuoskalos. Perkasose IV–VI pirmame – antrame horizonte rasta 14 kaulų: 3 galvijų ragų gyvuonys, 5 galvijų pėdų kaulai, 4 arklių dantys ir 2 kiaulių apatiniai žandikauliai. Visi šie duomenis liudija XV–XVI a. čia gyvenusių žmonių menkas ekonomines galimybes.

Kita keista aplinkybė – beveik nerasta archeologinių radinių, datuojamų XVII a. I puse. Atrodytų, kad po 1580 m., kai tyrinėtas sklypas buvo atimtas iš Bernardinų vienuolyno ir atiteko miesto jurisdikcijai, gyvenimas čia sustojo. Trečias, viršutinis, kultūrinių sluoksnių horizontas pagal jame aptiktus radinius pradėjo formuotis ne anksčiau kaip XVII a. II pusėje ir baigė klostytis XXI a. pradžioje. Šiuo laikotarpiu datuojamame horizonte fiksuota gausi smulkių statybinių griuvenų, puspl yčių ir fabrikinės gamybos plytų priemaiša, rodanti prasidėjusią intensyvesnę mūrinių pamatų ir pastatų statybą. 2019 m. tyrimų metu šiame horizonte fiksuota 6 arba 7 mūrinių ir medinių pastatų ar statinių pamatų liekanos.

Santakos St. 11

An excavation (a total of 473 m^2) was conducted on the plot at Santakos St. 11, Kaunas (Fig. 2). Three trenches (I–III) and four test pits (1–4) (a total of 190.75 m^2) were excavated down to geological layers at the site of the foundation for the N part of the building for the House of Basketball (Fig. 1), revealing the horizons, dating to the 15th–20th centuries, of a 2.2–3.9 m thick cultural layer (Figs. 3–5, 16–17, 32). Clear traces of a fire in the 15th – early 16th century were recorded at all of the excavated locations. The remains of two 17th-century stoves were discovered at the W end of trench II (Fig. 6). One was a hypocaust (Figs. 7, 8), the other household (Fig. 9), but their purpose remains unclear. A coin horde from the first half of the 15th century was discovered at a depth of 2.2 m in the E wall of trench III (Fig. 18) and consisted of 52 Vytautas denars and 19 Prague groats (Figs. 19–25). Test pits 1–5 (Figs. 32, 33, 38)

and trenches IV–VI (a total of 167 m^2) were excavated in the central and S parts of the plot and revealed cultural layers up to 4.2 m thick (Figs. 40, 41, 45–47, 79, 81).

Trench V was excavated down to the planned depth of H_{abs} 22.70 m but no geological layers were reached. It contained the remains of 16th-century wooden buildings (?) (Figs. 68–74, 78) and wooden – masonry constructions with no clear purpose as well as road-grade fieldstone paving from the second half of the 16th–18th centuries (?) (Figs. 75–77). The archaeological finds include sherds of 15th–20th-century 'pot-shaped' (*Topfkacheln*) and panel (*Blattkacheln*) stove tiles (Figs. 10–11, 13, 29–30, 34–35, 42, 48, 49, 66, 67, 80), sherds of diverse household pottery (Figs. 12, 14, 31, 36, 50, 51, 64, 65), pipes (Fig. 15), roof tiles (Figs. 43, 44), non-ferrous and ferrous metal artefacts (Figs. 26–28, 37, 39, 52–55, 57–59), a small whetstone (Fig. 56), copper and silver coins, leather artefacts, and scrap leather (Figs. 60–63).

In laying the utility lines, archaeological investigations were conducted only at the sites of access pits, where 11 various-sized test pits (6–16) (a total of 35.5 m^2) were excavated. Cultural layers had survived only in test pits 7, 12, and 14, where layers from the second half of the 17th–18th centuries were recorded under a 90–160 cm thick, 19th–20th-century fill layer.

KERNAVĖ

Kęstutis Peseckas

Vilniaus gatvė 8

2019 m. liepą–rugsėjį Kernavėje (Širvintų r., Kernavės sen.), sklype Vilniaus g. 8 vykdant vandentiekio įvado ir buitinių nuotekų klojimo darbus, atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai (25 m^2, sluoksnio nerasta). Netolimoje sklypo aplinkoje 2016 m. A. Kuzmicko ir

1 pav. Bendras tyrimų vietos planas: 1 – šurfų vietos; 2 – iki įžemio tirta dalis; 3 – praplatinimas; 4 – gręžiniai; 5 – žvalgytos tranšėjos; 6 – ankstesnių archeologinių tyrimų metu aptiktas kultūrinis sluoksnis; 7 – ankstesnių archeologinių tyrimų vietos be kultūrinio sluoksnio. K. Pesecko brėž.

Fig. 1. General plan of the investigation site: 1 – test pit locations; 2 – those excavated down to sterile soil; 3 – expansion; 4 – boreholes; 5 – monitored utility trenches; 6 – cultural layer discovered during an earlier investigation; 7 – previously investigated locations without a cultural layer